Nieuwkerken einde 16de – begin 17de eeuw

Nieuwkerken was gelegen in de kasselrij van het Land van Waas. In deze bijdrage proberen we de feodale leefwereld van toen te reconstrueren en volgen meer specifiek de familie van een van onze voorvaderen, namelijk Lambertus Van Stappen.

Het Nieuwkerkse landschap in vroegere tijden

Lang geleden tijdens het Plioceen was het Waasland overstroomd en zette zich hier een metersdikke zandbodem af.[1] In de periode van de ijstijden die volgt brengen de noorderwinden zanddeeltjes mee die hier ter plaatse een zand- en zandleemdeklaag vormen. Mammoeten en neushoorns grazen hier ter plaatse in een steppelandschap met grasvlakten. Op het einde van deze ijstijden vormen er zich nog een aantal stuifzandruggen en voeren beken het oppervlaktewater af richting Schelde. Vanaf 10.000 jaar geleden tenslotte verandert het klimaat en het landschap drastisch. Het wordt warmer, overal groeien er loofbomen en o.a. in Nieuwkerken verschijnen er kampen van Mesolitische jager-verzamelaars. Nadien zijn het de eerste Wase landbouwers die zich hier vestigen, er worden ook weer in Nieuwkerken resten van hun gereedschappen teruggevonden. In de eeuwen die volgen zullen telkens weer nieuw bevolkingsgroepen hier verschijnen en groeien er woonkernen, de eerste Wase dorpen.

Straten en wijken rond 1626

In 1626 geven de Nieuwkerkse wethouders de opdracht aan landmeter *Geeraert* Eggemondt om de verschillende wijken te situeren en af te bakenen. De meeste wijken werden afgebakend door straten en werden genoemd naar de namen van de voornaamste bewoners van een hofstede.[2]

[1] www.stap-brug.be. Voorafgaand aan het Plioceen (7 tot 2,5 miljoen jaar geleden) werd eerst een kleibodem afgezet. Na het Plioceen volgt het Pleistoceen (2,5 miljoen tot 10.000 jaar geleden). In deze periode verschijnen de eerste Wase bewoners, de Neanderthalers. Nieuwkerken is gelegen ten noorden van de stuifzandrug tussen Sint-Niklaas, Beveren, Melsele, Kallo. Ten noorden van deze stuifzandrug is een zanddeklaag gevormd tijdens de ijstijden, ten zuiden een zandleemdeklaag. Het Mesolithicum duurde van 12.000 tot 7.000 jaar geleden.

[2] Liber Memorialis Nieuwkerken, 1294-1994, P. 445. De totale oppervlakte van het dorp bedroeg ongeveer 2099 gemeten (*hemelse breedte*). De wijknamen wijzigden later vaak van naam, P. 448-451.

Kaart Ferraris einde 18de eeuw die nog een goed beeld geeft van de situatie van het dorpscentrum op het moment dat Eggemondt zijn kaart maakte. De huizen die binnen de parochie Nieuwkerken vielen werden aangeduid met het nummer 41.

Op de kaart merkt men de kerk[3] met errond het kerkhof. De straat die van zuid naar noord loopt is nu de Gijselstraat en de Statiestraat. Ten westen van deze straat bevindt zich de woning van de pastoor (de *priesteragie*). De verbindingsweg van Sint-Niklaas naar Doel liep door het dorpscentrum.[4]

Eggemondt noteerde de verschillende wijken in het centrum als:

- de Priesteragiewijk (met de omwalde hofstede van de pastoor). Tussen 1577 en 1615 was pastoor Thomas de Jonghe de dorpsherder. Tussen 1578 en 1583 hadden de protestanten het voor het zeggen in de kerk.[5]

[3] Rood gebouw met een kruisje, en omringd door verschillende andere kruisjes (=kerkhof). Ze zou in 1646 door de Fransen in brand zijn gestoken. Er was een stichting der kapelnij van O. L. Vrouw (sinds 1357). Er is verder blijkbaar weinig bekend over de brand zelf. Het volledige kerkarchief dat in de sacristij lag werd eveneens verwoest. De grote tiendeheffers betaalden voor de heropbouw van de kerk, het dorpsbestuur betaalde de opbouw van de nieuwe toren. Er is nog een kerkrekening van 1646 bewaard gebleven met in detail alle rubrieken betreffende de opbouw van de toren. In: R. Van Goethem, Nieuwkerken-Waas, AOKLVW, deel 65 (1961), P. 6. R. Van Goethem publiceerde in verschillende jaargangen van de Annalen van de Oudheidkundige Kring van het Land van Waas de geschiedenis van Nieuwkerken. Hij inventariseerde ook de lokale archieven en werd later penningmeester van de Oudheidkundige kring. In 1971 verscheen een In Memoriam (P.5).

[4] D. Grumiau, Nieuwkerkse kronieken, 1996. Deze weg liep op de Ferrariskaart van zuidwest naar noordoost: de straat die aan het kerkplein begint is de huidige Vrasenestraat.

[5] Na Thomas de Jonghe volgde *Jan* Goris (1615-1638). In Liber Memorialis, P. 156. Een protestantse dominee, Wilhelm Pressius, neemt zijn intrek in de pastorij tijdens de calvinistische periode, P.28. Deze Pressius zou in 1581 ook de bestuurder worden van alle 'ministers' (=predikanten) in het Waasland, P. 128. De kerkgewaden

- de Pieter Segherswijk (ten westen van de Priesteragiewijk): *den wick voor der muelen daer pieter seghers in wont beginnende voor de porte van dhofstede pieter van landeghem*[6]
- de Schuttershofwijk (ten noorden): *den wick van het schuttershof.* In deze wijk bevond zich ook de omwalde hofstede van meier *Jan* Baert.[7] In de buurt was ook het Schuttershof van de plaatselijke Sint-Sebastiaansgilde.[8]
- de Kerkwijk (ten oosten): *den kerckwick ofte daer de kercke in staet ende es begost te meten van de hofstede joos weyn fs pieters van den capelhouck.* Het deels ommuurde, deels omhaagde kerkhof bevond zich rondom de kerk.
- de Anthonis Brijswijk (ten zuiden): *daer anth. Brys in wont beghinnende van hofstede pieter van hove ende michiel stuer*

De wijken verder van het centrum gelegen waren beginnend ten westen van de Priesteragiewijk, en verder in wijzerzin:

- de Breebrouckwijk: *begost te metten van de schranse inne by adriaen puylaerts*.[9]
- de Schuilhoekwijk: *daer dhors jan varendonck*[10] *in woonen en de begost te metten van de schranse naer de dry linden toe.*
- de Roelandt Heyndrickxwijk*: daer roelant heyndricx in woont beghinnende voor de hofstede marten hachman na den dry linden houck om.*
- de Joos Baeswijk*: den wick van joos baes beghinnende van de neese straet houck.*
- de Gillis Van de Perrewijk*: den wick gillis van de perre beghinnende van syn hofstede.*

---

en het meubilair werden te Antwerpen verkocht. Uit de protestantse kerkrekening blijkt dat er in 1581 boeken werden aangekocht om de dopen en huwelijken te noteren. in: R. Van Goethem, Nieuwkerken-Waas, AOKLVW, deel 65 (1961), P. 174. De pastoor kreeg naast een jaarloon dat hij ontving van enkele kerkelijke instellingen, nog de inkomsten van enkele partijen land, van de vleestiende en van een deel der graantiende, in: F. De Potter, J. Broeckaert, P. 17.

[6] *Pieter* Seghers was voor 1613 gehuwd met Catharina Aelbrecht, en hertrouwt in 1625 met Anna Scockx. *Pieter* Van Landeghem huwde voor 1593 met een zekere *Josyne*. Joos Weyn fs *Pieters* huwde voor 1598 met Amelberga Dullaerts. *Anthonis* Brys huwde in 1617 met *Anthonijne* Hooft. *Pieter* Van Hove huwde in 1619 met *Andriesyne* Thuenissen en *Michie*l Stuer was voor 1617 al gehuwd met Elisabeth Elyncx. In: L. De Backer, Huwelijken te Nieuwkerken-Waas 1587-1796, 1984. De huwelijksregisters starten te Nieuwkerken pas in 1613, de dopen werden er geregistreerd vanaf 1587.

[7] Jan Baert was gehuwd met Elisabeth sHonts, van wie 8 Kinderen.

[8] De Sint-Sebastiaansgilde werd opgericht in 1612, in: Liber Memorialis, P. 29, ook P. 418.

[9] Mogelijk duidt *schranse* op verschansingen of versterkingen van tijdelijke aard, bestaande uit een aarden dam met houten palen versterkt. In: Liber Memorialis Nieuwkerken, 1294-1994, P. 486. De Schuilhoekwijk werd in 1626 eigenlijk als *schythouck* aangeduid, wat vermoedelijk te maken met de grensligging van de wijk (zie ook Liber Memorialis, P. 450, *schedt*=scheidt). Pas later veranderde de naam in Schuilhoek.

[10] *Adriaen* Puylaerts was voor 1622 gehuwd met Anna Seeus. *Jan* Varendonck was voor1603 gehuwd met Amelberga Van Lambrouck, hij moet dus voor 1626 overleden zijn. Rolandus Heyndrickx was woor 1588 gehuwd met Joanna Van Hoeye. *Marten* Hachman was in 1622 gehuwd met Margaretha Maes. Judocus Baes was voor 1588 gehuwd met Amelberga Pleecx. *Gillis* Van de Perre was gehuwd met Amelberga Maes. *Jan* Vergauwen was voor 1597 gehuwd met Judoca Vercauteren en moet dus overleden zijn voor 1626. *Margriete* Luyckx was de weduwe van Matthias Elinck. *Jan* Matthuessens was in 1622 gehuwd met Maria Van Kerckhove. *Anthonis* de Jonghe was voor 1605 gehuwd met Elisabeth Baerts (+1632). *Anthonis* van Daele was voor 1589 gehuwd met Maria Munckx. Er leefden in 1626 twee gezinnen Judocus Van Bogaert. Een eerste huwelijk had plaats voor 1588 met Amelberga Steenaers, een tweede huwelijk voor 1600 met Catharina Papaerts, mogelijk gaat het hier om een tweede huwelijk van dezelfde persoon. Verdere info voor *Adriaen* Baert (+voor 1626) ontbreekt. *Joos* van Mieghem huwde in 1625 met Elisabeth de Maere. *Jan* de Jonghe huwde voor 1588 met Joanna Maes. *Pieter* van Lembergen huwde in 1616 met Cornelia van Steelant. Er zijn twee gezinnen rond 1626 van *Pieter* Inghel, het is niet duidelijk welke persoon *pieter inghel fs pieter* is. In: Huwelijken te Nieuwkerken-Waas 1587-1796.

- de Jan Vergauwenwijk: *den wick van dhoirs jan vergauwen beghinnende van de bautenshouck*
- de Geertsen Meulenberchwijk*: daer de hofstede van margriete luyckx in staet beghinnende van voor de hofstede jan mathuessens van der becke.*
- de Anthonis de Jonghewijk*: beghinnende te metten (=midden) van houck tusschen dhofstede van anth. de jonghe ende hofstede van anth. van daele.* Anthonis de Jonghe was de mecenas die in 1635 de grote kapel van O.L.V. ten Bos liet bouwen.[11]
- de Vossecotwijk: *beghinnende van den houck van voor joos van bogaert.*
- de Cauwerwijk*: daer de hofstede van dhoirs adriaen baert in staet beghinnende van de hofstede joos van mieghem.*
- de Marten Hachmanwijk*: den wyck merten hachman fs philips beghinnende van syn hofstede.*
- de Vrouwen Eeckhoekwijk*: daer jan de ionghe fs lauwerys in wont beghinnende van syn hofstede.* Deze wijk werd later ook Groot Stockelaer genoemd.
- de Cleyn Stockelaerwijk: *beginnende van hofstee van pieter van lembergen nu pieter inghel fs pieter by coope.*

Nieuwkerken werd omringd door Sint-Gillis-Waas (in het westen), Vrasene (in het noorden), Beveren en Haasdonk (in het oosten) en Sint-Niklaas (in het zuiden).[12] Ten westen van het dorpscentrum stroomt de Vrasenebeek noordwaarts, de Gordebeek, Kievitbeek, Speeldersbeek en Uilebeek monden er in uit.[13]

Tot diep in de 18de eeuw kende Nieuwkerken alleen maar aarden wegen, die in de winterperiode moeilijk berijdbaar waren. Alle wegen waren langs de zijkanten met bomen beplant. Deze bomen werden geregeld gerooid en verkocht.[14] Op verzoek van de meier waren de wethouders verplicht om de straten te schouwen of te controleren op mankementen. De aanpalende eigenaars of huurders

---

[11] *Anthonis* de Jonghe (+1651) was de zoon van *Bauduyn*, die in 1583 schepen van Nieuwkerken was. Hij was grootgrondbezitter en in 1609 ook kerkmeester (=beheert de uitgaven en inkomsten van de kerk). In: Liber memorialis, P. 196. Einde 16de eeuw ontstond een lokale verering van O.L. Vrouw ten Bos. In 1635 werd een met schaliën bedekte kapel gebouwd die een eeuwenoud kleiner kapelletje verving. De nieuwe kapel stond in de NW-hoek van het kerkplein (P.196). Tijdens de Franse Revolutie zou de kapel worden afgebroken. Er waren vooral zaterdagse missen en in september werd een noveen gehouden waarbij paters kwamen preken en er een processie uitging. De kapel ontving verder renten op uitgeleende gelden en ook de fondaties brachten geld in het laatje. Mits de betaling van een jaarlijkse penningrente, vaak bezet op een stuk land, kon de schenker van de fondatie een aantal verplichtingen laten vastleggen (bv. jaarmissen). Een kapelmeester –in 1639 was dit *Gillis* Smet- beheerde de inkomsten en uitgaven en stond onder het toezicht van de wethouders en van de pastoor. *Anthonis* de Jonghe zou begraven worden in de kapel zelf. In: R. Van Goethem, Nieuwkerken-Waas, AOKLVW, deel 64 (1960), P. 81.

[12] D. Grumiau, De Eggemondtkaart van Nieuwkerken-Waas (1626), Nieuwkerkse kronieken, 1996. De grens met de buurgemeenten werd vaak afgeboord door straten. Soms waren er ook *oversprongen* waarbij de grens door een woning of door landerijen liep.

[13] F. De Potter, J. Broeckaert, Geschiedenis van de gemeenten der provincie Oost-Vlaanderen, Derde reeks, Arrondissement St-Nicolaas, Derde Deel, 1879, P. 2.

[14] Liber Memorialis Nieuwkerken, 1294-1994, P. 454. Voor het planten van bomen langs de weg dienden men een grafelijke toelating te hebben (via de watergraaf, in 1627 was dit een zekere Loys de Blazere, ridder van Idewalle). Het werd sinds 1627 de kerk en de Armentafel toegestaan om bomen te planten langs de wegen en die op geregelde tijdstippen te rooien voor eigen gewin. Hiervoor dienden ze jaarlijks een cijnsbedrag van vijf ponden parisis te betalen. Ook in de naburige gemeenten zoals Haasdonk, Beveren en Temse bestond een dergelijke toelating. Er werd nauwkeurig beschreven op welke plaatsen en op welke afstand van elkaar de bomen dienden geplant te worden. R. Van Goethem, Nieuwkerken-Waas, AOKLVW, deel 64 (1960), P. 64.

dienden in te staan voor het herstel. Er werd ook toezicht gehouden op grachten, beken en bruggen. Ook bomen of hagen die een belemmering voor de weg vormden konden gekapt worden.[15]

In 1599 telde het dorp 1160 inwoners.[16] Het analfabetisme bij de bevolking moet vrij algemeen geweest zijn. Pas rond 1662 wordt een schoolmeester in Nieuwkerken genoemd.[17] Op de Eggemondtkaart werden 173 hofsteden aangeduid.[18] De meest hiervan waren lage boeren- of werkmanswoningen met een dak uit riet of stro.

Op de kaart van Eggemondt is het grondgebied van het dorp verdeeld in genummerde percelen. De meeste grondeigenaars betaalden hiervoor een jaarlijkse cijns aan de graaf die de feitelijk eigenaar bleef van de gronden. Daarnaast werden er door het dorpsbestuur ook een eigen grondbelasting (=ommestelling) geheven.[19]

Rond 1626 waren er drie *coorenwintmeulens*.[20] De vorst (=de Spaanse koning die de titel van graaf van Vlaanderen had) had het recht om een octrooi te verlenen voor het oprichten van windmolens. Het was een zogenaamde watergraaf die diende te onderzoeken of elke molenaar wel een bewijs van dit octrooi of toelating kon voorleggen. Wilden de inwoners van Nieuwkerken een zak graan laten malen dat diende ze hiervoor een bepaald bedrag aan de molenaar te betalen. Ook indien ze thuis met een handmolen hun eigen graan konden malen, dienden zij een vergoeding te betalen.[21]

Bier was een belangrijke drank bij onze voorouders. Bij zowat elke gelegenheid stond het gerstenat klaar om genuttigd te worden. Er waren uitgaven voor bier voor het werkvolk dat de straten herstelde, voor het snoeien van de bomen, het vervoer van materiaal, maar ook bij de vergaderingen van de wethouders. Voor het brouwen van bier diende een belasting betaald te worden.[22]

---

[15] R. Van Goethem, Nieuwkerken-Waas, AOKLVW, deel 64 (1960), P. 77. Bij de herstelling van de wegen werden vaak de slechte stroken opgevuld en versterkt met hout waarover dan een aarden laag werd gelegd. Ook de kerk diende de straat langs de kerkdries te herstellen, in: R. Van Goethem, Nieuwkerken-Waas, AOKLVW, deel 65 (1961), P. 61.

[16] Liber Memorialis, P. 264.

[17] Joannes De Looze was toen koster en gaf in bijberoep onderwijs aan de arme kinderen. Hij werd betaald door het dorpsbestuur, deels ook door de Armendis. In: Liber Memorialis, P. 345.

[18] D. Grumiau, Nieuwkerkse kronieken, 1996. Dit aantal hofsteden kan overeenkomen met het aantal gezinnen van toen. Vermenigvuldigt men dit met ongeveer 6 (met echtgenote, kinderen, andere inwonenden) dan komt men ongeveer op de totale bevolking uit.

[19] Sommige percelen waren geschonken aan de Armendis die zelf ook penningrenten kon opleggen aan de gebruikers (=praktische eigenaars). In: Liber Memorialis, P.208.

[20] D. Grumiau, Nieuwkerkse kronieken, 1996. Een ervan –de Parochiemolen- bevond zich op de huidige hoek van de Gijselstraat en Drielinden (afgebroken 1921). Hij is ook vermeld op de Ferrariskaart, maar wordt daar *moulin de Bautenshoeck* genoemd (terwijl op andere kaarten de Bautenshoekwijk meer gesitueerd wordt op de grens met Beveren).De tweede bevond zich op de grens met Haasdonk (eigendom *Joos* Van Hove, verdween voor 1865). De derde was te vinden op de grens met Beveren (op huidige hoek Vlasbloemstraat en Molenstraat), brandde af in 1876 en werd later vervangen door een andere windmolen). Ook: T. Vincqueer, De parochiemolen, Nieuwkerkse kronieken, 2001, P. 12.

[21] Het te betalen bedrag was zes stuivers per zak graan, of zes stuivers per half jaar wanneer men zelf thuis maalde. R. Van Goethem, Nieuwkerken-Waas, AOKLVW, deel 64 (1960), P. 62.

[22] Het recht om de taksen te innen werd door het landsbestuur verpacht. De bierprijs werd ook van hogerhand opgelegd en er waren verder strikte maatregen rond het vullen van de biertonnen en op de toegelaten ingrediënten. Men gebruikte hop en gerst, rogge en tarwe. In periode van schaarste werden tarwe en gerst verboden. En soms mengde men ook bepaalde kruiden tussen de granen om een andere smaak te krijgen. In: R. Van Goethem, Nieuwkerken-Waas, AOKLVW, deel 64 (1960), P. 69.

Nieuwkerken binnen de kasselrij van het Land van Waas

Binnen het graafschap Vlaanderen waren er al eerder een aantal heerlijkheden of kasselrijen ontstaan die bestuurd werden door een hoofdbaljuw[23] en een schepenbank, het hoofdcollege dat het eigenlijke bestuur van de kasselrij vormde. De heerlijke rechten kwamen toe aan de graaf.[24] De kasselrij had ook een leenhof dat o.a. stukken grond in leen kon geven aan lokale vazallen. In Sint-Niklaas waren er zo een 5-tal gebieden gelegen tussen de markt en de grens met Belsele die als heerlijkheden in leen werden gehouden van het leenhof van de heer van Beveren. Er waren ook delen van de parochie die niet in leen waren gegeven aan vazallen en die dus rechtstreeks onder grafelijk gezag stonden. Dit was ook in Nieuwkerken het geval waar zelfs nagenoeg geen enkele heerlijkheid of leen gehouden werd.[25]

Nieuwkerken en Sint-Niklaas hadden samen een gemeenschappelijke vierschaar[26]: drie schepenen voor Nieuwkerken en vier voor Sint-Niklaas. Jaarlijks werden uit een lijst van gegoeden en notabelen nieuwe schepenen[27] gekozen door de hoofdschepenen van het Land van Waas. De zeven schepenen vergaderden samen in de vierschaar om uitspraken te doen rond de lagere rechtspraak.[28] Wat het dorpsbestuur betrof beslisten de drie Nieuwkerkse schepenen echter lokaal. Dus alles wat te maken had met ordehandhaving, dorpsbelastingen, het registreren van verkopen, hypothecaire leningen, staten van goed, het aanstellen van personen in een ambt, ook het logement voor rondtrekkende legertroepen en kerkelijke aangelegenheden –o.a. het benoemden van de armmeester- behoorde tot de bevoegdheid van de Nieuwkerkse schepenen zelf. Ze werden vergoed voor hun prestaties. De

---

[23] In 1562 wordt Servaes van Steelandt (+Bazel 1607) hoogbaljuw. Hij kiest aanvankelijk de kant van de opstandelingen tegen Spanje, maar verandert van kamp in 1583.

[24] Einde 16de-begin 17de eeuw had de Spaanse koning zelf de titel van graaf van Vlaanderen. In 1598 schenkt koning Filips II de Nederlanden aan zijn dochter Isabella en haar man aartshertog Albrecht van Oostenrijk. Na de dood van Isabella in 1624 komen onze streken terug onder het bestuur van de Spaanse koning. Filips II was in 1556 zijn vader opgevolgd. Hij had gezworen om het katholieke geloof overal te steunen en te verdedigen. In 1559 wordt zijn halfzus, buitenechtelijke dochter van Karel V, landvoogdes der Nederlanden. Na het Eedverbond van opstandige edelen en de beeldenstorm, begon in 1568 de 80-jarige oorlog tussen Spanje en de opstandige Nederlanden. Filips II stuurt de hertog van Alva met een groot leger naar onze streken. Overal worden in de parochies burgerwachten opgericht om de angstige bevolking te beschermen tegen beeldenstormers en rondtrekkende Spaanse troepen. Alva wordt opgevolgd door Alexander Farnese die definitief de zuidelijke Nederlanden bij Spanje kan houden. Na 1583 wordt het Waasland terug bezet door Spaanse troepen. Er breken barre tijden aan met hongersnood en epidemieën. In: D. Maris, *Waas door de eeuwen heen, deel V*, Nieuwkerkse kronieken, 2001, P. 42.

[25] F. De Potter, J. Broeckaert, Geschiedenis van Gemeenten der provincie Oost-Vlaanderen, 1879, Arrondissement Sint-Niklaas, Deel III, P. 6: 'in eene officiëele oorkonde van 1626 staat duidelijk dat er te Nieuwkerke geene *sgravenleenen ofte heerlijckheden* bestonden'. In de Breebroekwijk lagen wel enkele percelen die tot de heerlijkheid de Campagne (Vrasene) hoorden en er zouden ook een aantal percelen deel uitmaken van de heerlijkheid d'Ast (Sint-Pauwels). In: Liber Memorialis, P. 444.

[26] F. De Potter, J. Broeckaert, Geschiedenis van Gemeenten der provincie Oost-Vlaanderen, 1879, Arrondissement Sint-Niklaas, Deel III.

[27] Sinds 1672 werden door de grondeigenaars twee gegoeden aangeduid (=de bijzonderste eigenaars) en door de dorpsbewoners werden vijf notabelen onder de inwoners gekozen. De gegoeden en notabelen dienden altijd geraadpleegd te worden voor belastingszaken en ze dienden hun toestemming te geven voor leningen door het dorpsbestuur. Ze ontvingen voor hun werk een kleine vergoeding. Ook de pastoor diende de lijst van voorgestelde schepenen goed te keuren. Om toch een zekere continuïteit in de schepenbank te behouden werden sommige schepenen herbenoemd. Hun eed werd afgenomen door de stadhouder van het Land van Waas. In: R. Van Goethem, De gegoeden en de notabelen, Annalen Oudheidkundige Kring Land van Waas, deel 63 (1959), P. 269.

[28] Liber Memorialis, P. 22., P. 100.

vergaderingen gingen door in de schepenkamer die in een of andere herberg werd afgehuurd. [29] Er was in Nieuwkerken ook een meier[30] die belast was met de uitvoering van de beslissingen van de lokale schepenbank. Het ambt werd door de hoofdschepenen van het Land van Waas verpacht.[31] De meier trad op als vertegenwoordiger van de hoofdbaljuw en als maanheer van de schepenbank: hij maande hen als voorzitter om te vergaderen en beslissingen te nemen. De meier nam ook de eed af van o.a. de armmeester, en van de pointers en zetters.[32]

Een belangrijke functie was toebedeeld aan de griffier die zowat alles noteerde dat met het dorpsbestuur en het kerkelijk bestuur te maken had.[33] Het was ook de griffier die de wetten opgemaakt door de vorst, de zogenaamde plakkaten, dienden voor te lezen aan de bevolking.[34]

De dorpsbewoners konden dus rekenen op een dorpsbestuur dat toch bestond uit heel wat personen, die vaak mekaar ook controleerden. Ook de pastoor deed hier ijverig aan mee. Te noteren voor Nieuwkerken is ook de toch directe band met het hogere kasselrijbestuur, dus de hoofdbaljuw en het hoofdcollege van het Land van Waas. Dit had te maken met het ontbreken van lokale heren of vazallen. Op andere plaatsen zoals in Beveren was die machtige lokale heer er wel, die zelfs verschillende dorpen in zijn territorium had liggen. De heerlijke rechten, een eigen leenhof en de hogere rechtspraak behoorde er toe aan de heer van Beveren. In Nieuwkerken behoorde dit direct toe aan de graaf van Vlaanderen.

Tussen 1623 en 1654 bezocht de Gentse bisschop Antoon Triest[35] om de twee jaar alle parochies van zijn bisdom. Deze verslagen werden genoteerd in de *Itinerarium Visitationum Antonii Triest.* Deze bezoeken hadden plaats in een vrij onrustige periode. Aan de grens met Zeeuws-Vlaanderen was de oorlog tussen Spanje en de Republiek –de zelfstandig geworden noordelijke Nederlanden- in volle hevigheid bezig. Nederlandse troepen trokken geregeld het Waasland binnen.

Zowel de toestand van de parochie met het kerkgebouw, de pastoor, de parochianen wordt door de bisschop beschreven. Zo heeft hij het in 1626 in Nieuwkerken over de kerk en over de O.L. Vrouwkapel die zich in goede toestand bevinden. Alle parochianen zijn goede gelovigen, op een zekere Daniel Verbraecken na die aanhanger was van het ketterse geloof. De bisschop heeft ook een gesprek met de meier over wie hij de bedenking maakt dat er te weinig acht geslagen wordt op de

---

[29] D. Grumiau, De Eggemondtkaart van Nieuwkerken-Waas (1626), Nieuwkerkse kronieken, 1996. In 1626 had men dergelijke kamer *in den enghel*, een oude afspanning ten noordoosten van de kerk.

[30] Enkele Nieuwkerkse meiers: *Olivier* De Bosschere (1573-80), *Dierick* Baert (1580-1615), *Jan* Baert (1623-44), in: Liber memorialis Nieuwkerken, 1294-1994, P. 491.

[31] Vanaf 1656 werden overal de ambten van meier erfelijk: ze werden gekocht door families die lange tijd het ambt van meier uitvoerden. Het ambt en alle inkomsten daaraan verbonden werd hun eigendom. In: Liber Memorialis Nieuwkerken, 1294-1994, P. 101. Voor 1656 werd het ambt door de graaf aan de meestbiedende verpacht. Meiers werden vergoed voor hun prestaties en legden hun eed af voor de hoofdbaljuw.

[32] R. Van Goethem, Nieuwkerken-Waas, AOKLVW, deel 63 (1959), P. 68.

[33] Ook de griffier ontving een vergoeding. Hij werd aangesteld door het hoofdcollege. In: R. Van Goethem, Nieuwkerken-Waas, AOKLVW, deel 63 (1959), P. 82.

[34] R. Van Goethem, Nieuwkerken-Waas, AOKLVW, deel 63 (1959), P. 316. De plakkaten werden langs het hoofdcollege aan de dorpsbesturen bezorgd. Het voorlezen gebeurde te Nieuwkerken na de zondagsmis, nadien werden de plakkaten ook uitgehangen.

[35] Antoon Triest (°Beveren 1577, +Gent 1657), werd in 1602 tot priester gewijd. Hij werd nadien bisschop van Brugge (1616) en van Gent (1621). Hij was ook hofkapelaan van Albrecht en Isabella. In: T. Vincqueer, *De visitatieverslagen van Monseigneur A. Triest van zijn bezoeken aan Nieuwkerken-Waas,* Nieuwkerkse kronieken, 1003, P. 6.

besluiten over het vieren van feesten.[36] De pastoor woont in een zeer comfortabele woning. Er was toen een kapelaan (=hulppastoor) die bij de pastoor inwoonde. Over de koster noteert hij dat alle geboortes en huwelijken tot nu toe goed werden genoteerd. Er was kort voordien ook een pestepidemie in het dorp. In 1629 heeft hij het over een zekere Judocus Dooghe die in grote onenigheid leeft met zijn vrouw. De pastoor gaat soms onbeleefd te keer tegen zijn parochianen.

In 1639 wordt de komst van de nieuwe pastoor vermeld en noteert de bisschop dat er geen overlijdensregister wordt bijgehouden. De inkomsten van de armentafel worden niet uitgedeeld aan de armen, die er toen nochtans in grote getale waren. Er was blijkbaar ook wat onenigheid tussen de pastoor en Anthonius de Jonghe, die de nieuwe O.L. Vrouwkapel enkele jaren eerder had laten bouwen. De pastoor wordt nu omschreven als een zeer lastig iemand, en minder geliefd bij zijn parochianen. Bij elk verslag merkt de bisschop op dat er een grote volksdevotie is voor O.L. Vrouw. En in 1642 wordt de vrouw van Judocus Speelman beticht van ketterse praktijken –het smelten van lood tegen koortsaanvallen- en ook een zekere Herman Oliverius wordt genoemd als duiveluitdrijver. Beiden zijn verhuisd uit het dorp.[37]

De bekende O.L.Vrouwkapel[38] heeft dus in het begin van de 17de eeuw aan belang gewonnen. De eeuwen voordien moet het een klein kapelletje geweest zijn, vlak naast de kerk. Vanaf 1626 werden er enkele genezingen van koortsgevallen vastgesteld en werd het beeld van O.L.Vrouw uit de kerk gehaald en in de kapel geplaatst. De grote toeloop van bedevaarders is er pas gekomen in 1642. De jaren voordien waren ook de offergaven in natura (o.a. eieren,boter) meer en meer ten voordele van de kapel i.p.v. de kerk geschonken. Vanaf 1638 kreeg de kapel ook het beheer over haar eigen inkomsten en uitgaven.

De belastingen van de dorpsbewoners

De meeste mensen die in een dorp of parochie woonden leefden van wat de grond opbracht, deels voor eigen gebruik en deels om te verkopen. Het was ook het stuk grond dat ze bezaten, dat door het dorpsbestuur belast werd, vaak gemetgeld of *ommestelling* genoemd. Om grondbezitter te blijven moest evenwel levenslang ook een cijns betaald te worden aan de graaf of lokale heer. En daarnaast werd er op de opbrengst van het land ook jaarlijks tienden opgeëist die ten goede kwamen aan kerkelijke instellingen (pastoor, kerk, armentafel).

Elk jaar stelden de gegoeden en notabelen van het dorp de te innen belasting vast die diende goedgekeurd te worden door het hoofdcollege. De gekozen pointers en zetters stonden het dorpsbestuur bij om de grondbelasting te berekenen per inwoner.[39] De ontvanger inde de belastingen.

---

[36] Het dorpsbestuur en het kerkelijk bestuur waren toen nauw met elkaar verweven. Zo controleerde de schepenbank de kerkelijke uitgaven, en ook bisschop en pastoor konden van hun kant blijkbaar hun mening geven over meier en schepenen.

[37] Ook in 1614 was er al sprake van twee *haeretici* (=ketters) in Nieuwkerken: Daniel Verbraken en Petrus De Witte. Verbraken diende een tijdje jaarlijks een boete aan de kerk te betalen, en in 1626 verhuisde hij naar Antwerpen. In: R. Van Goethem, Nieuwkerken-Waas, AOKLVW, deel 65 (1961), P. 183.

[38] Aanvankelijk was de kapel toegewijd aan de Maagd Maria, pas vanaf 1724 verscheen de naam O.L.Vrouwkapel. In 1642 kwam er ook een pauselijke erkenning met het verlenen van een volle aflaat aan de bedevaarders tijdens het noveen. In: R. Van Goethem, Nieuwkerken-Waas, AOKLVW, deel 71 (1968), P. 173. De auteur weerlegt hier de eeuwenoude Mariaverering gebaseerd op een legende, die F. De Potter en J. Broeckaert naar voor brachten.

[39] R. Van Goethem, Nieuwkerken-Waas (2de vervolg), AOKLVW, deel 63 (1959), P. 272. Hun werk nam een 2 tot 3 dagen in beslag en ze ontvingen een dagvergoeding. De grondbelasting werd geheven op de gebruikers van

De grondbelasting of ommestelling bedroeg in normale jaren 12 tot 14 schellingen per gemet.[40] Een groot deel van deze belastingen vloeide voort naar de graaf en naar het hoofdcollege.[41] Daarnaast werd er ook een belasting geheven op het inkomen (de *gestaethede*) en op de inkomsten uit een bepaalde handel (*negociatie en gewin*). Deze domiciliaire belasting was van een kleiner belang voor de dorpsinkomsten en diende enkel om enkele lokale kosten te dekken.

Het gebruik om tienden te heffen als een soort kerkelijke belasting was eeuwen oud. In Nieuwkerken waren de tiendeheffers de bisschop van Doornik, het O.L.Vrouwekapittel van Doornik en de abdij van Boudelo. Ook de pastoor had bij de stichting van de parochie een aantal tienden van de bisschop gekregen.[42] De producten van het zaailand werden in de middeleeuwen in schoven gebonden en de tiendeheffers kwamen jaarlijks dan hun deel weghalen van het land om dit naar een tiendeschuur te brengen. Er waren ook vleestienden waarbij telkens op tien lammeren of varkens het tiende dier werd opgeëist. In Nieuwkerken werden de vleestienden in 1641 voor vijf ponden[43] groten verpacht: de pastoor kreeg dit bedrag en de pachters gingen zelf de dieren ophalen voor eigen gewin. Op de tienden diende net zoals op een stuk grond ook een belasting aan de parochie betaald te worden.

De tiendeheffers dienden een deel van de tienden te voorzien voor het onderhoud van de kerken. En in 1642 ontstonden er problemen rond het ereloon van de pastoor dat onvoldoende bleek om hemzelf en zijn onderpastoor in een degelijk levensonderhoud te voorzien. [44]

Het gezin van Lambertus Van Stappen

Lambertus of *Lambrecht* (°voor 1565, +Nieuwkerken 1637[45]) huwde rond 1585 met Elisabeth Truymans (+circa 1595) van wie er drie kinderen bekend zijn, allen geboren te Nieuwkerken:

- Elisabeth (°2.12.1587, p/m[46] Martinus Truijman, Elisabeth Impens (=vrouw van Jacobus Truijman)
- Petrus (°3.6.1590, Petrus Van Landeghem, Gudula van Ecken)
- Amelberga (°4.4.1593, Joannes van Gijsele, Catharina Inghels)

---

de eigendom, dus ofwel de eigenaar ofwel de huurder. Ook de personen die wel grond hadden in het dorp, de *afdrijvers*, werden belast.

[40] In 1738 werd er ongeveer 1345 ponden groten aan grondbelasting geheven, de totale ontvangsten dat jaar bedroegen ongeveer 2163 ponden groten, waarvan een 707 ponden overdracht van het vorige boekjaar.

[41] Nog in 1738 was er op een uitgaventotaal van 1438 ponden een bedrag van ongeveer 1210 ponden groten voorzien voor Hare Majesteit (=keizerin Maria Theresia die ook de titel van graaf van Vlaanderen had) en voor het hoofdcollege. En een 129 ponden was voorzien voor vergoedingen van meier en schepenen.

[42] R. Van Goethem, Nieuwkerken-Waas, AOKLVW, deel 64 (1960), P. 45. Oorspronkelijk beschikte de bisschop van Doornik over de tienden te Nieuwkerken. Een gedeelte werd aan het Kapittel van O.L. Vrouw geschonken en in de 13de eeuw kreeg ook de abdij van Boudelo het grootste deel van de tienden. Bij de stichting van de parochie had de pastoor recht op een derde deel van de derde schoof van alle tienden van de parochie. Later werd dit door een omruiloperatie: de volledige derde schoof in een aantal wijken. Hier bovenop betaalde de bisschop hem jaarlijks 1 pond en 12 schellingen groten en de vleestienden.

[43] De meeste geldbedragen waarnaar verwezen wordt in deze bijdrage worden uitgedrukt in ponden, schellingen en groten.

[44] De bisschop van Doornik diende boven het reeds betaalde bedrag van 1 pond 12 schellingen, nog 11 ponden 2 schellingen 2 groten te betalen, voor de abdij van Boudelo was dit 14 ponden 16 schellingen 3 groten en voor het kapittel van O.L.Vrouw van Doornik was dit 7 ponden 8 schellingen. In: R. Van Goethem, Nieuwkerken-Waas, AOKLVW, deel 64 (1960), P. 49.

[45] Overlijdensregisters Nieuwkerken starten pas 1649.

[46] p=dooppeter, m=doopmeter

Zoals gebruikelijk in die tijd hertrouwt de jonge weduwnaar rond 1595 met Elisabeth Van Cleemputte (+voor 1628). Er worden twee kinderen te Nieuwkerken geboren:

- Catharina (°26.12.1599)[47]
- Jacobus (°9.2.1603)

Lambertus huwt tenslotte nog een derde maal te Nieuwkerken op 6.3.1628 (getuigen: Jacobus Van Stappen(=zoon), Joannes Peertsman (=schoonzoon, zie verder) met Maria (*Maeyken*) De Weert (+na 1632). Er volgen nog twee kinderen, nog steeds in Nieuwkerken:

- Joannes (°1.2.1629, +na 1640)
- Egidius (°18.3.1632)

We kunnen dus concluderen dat Lambertus en zijn familie in deze periode te Nieuwkerken woonde. Hij is vermoedelijk een eind in de 70 geworden. Bij de kinderen uit zijn eerste huwelijken treden er geen familieleden van hem als doopgetuigen.[48] Lambertus is ook een eerder unieke voornaam.

Noch Lambertus, noch één van zijn drie echtgenotes worden genoemd in de hoofdcijnsboeken van het Land van Waas, wat dus betekent dat ze niet van een vrije moeder afstamden. Dit vrij zijn betekende het vrijgesteld zijn van het grafelijke recht op het beste hoofd (=beste stuk) bij een overlijden.[49]

We zullen verder in deze bijdrage zowel wat de hoofdcijnsboeken betreft, als wat het noteren van doopgetuigen, toch enige voorzichtigheid geboden is bij mogelijke interpretaties.

De kinderen van Lambertus

Vermoedelijk zijn de twee oudste kinderen Elisabeth en Petrus vroeg overleden.

Amelberga (°1593, +Sint-Niklaas 7.6.1669, 'weduwe'), huwt te Sint-Niklaas op 19.6.1616 met Joannes Daelman (+voor 1669, zoon van Egidius). Ze krijgen er negen kinderen[50]:

- Egidius (°16.3.1617, Jacobus van Fruyleghem, Elisabeth -). Huwde te Sint-Niklaas op 3.2.1642 met Elisabeth Van Landeghem.[51]
- Margaretha (°5.9.1618, Petrus van Goethem, Margaretha Van Stappen (=tante van Amelberga, zie verder)
- Joannes (°13.2.1620, +14.12.1678, Joannes de Suttere, *Neyken* Dullaerts)
- Petrus (°13.2.1622, Egidus Van Dale, Judoca Van Landeghem)
- Amelberga (°30.11.1623, Joannes Rombaut, Andresina Van Goethem)
- Christianus (°25.12.1625, +Sint-Niklaas 3.1.1626, Joannes Persmans (=oom[52]), Elisabeth Haumans)

[47] Voor de geboorten in het tweede en derde huwelijk noteert de pastoor geen namen van doopgetuigen.
[48] Het is ook mogelijk dat er voor 1587 nog enkele kinderen geboren werden: de doopregisters werden pas vanaf 1587 bijgehouden en voor 1583 waren er zelfs protestantse doopboeken.
[49] Dit oude middeleeuwse recht werd in vrouwelijke lijn doorgegeven door vrije moeders. Hun zonen waren ook vrij, maar niet diens verder nageslacht, tenzij ze zelf opnieuw huwden met vrije vrouwen.
[50] Volgens Marcel Van de Cnocke (bericht 26.2.2007 op yahoogroups Oost-Vlaanderen) zou er ook een zoon Andreas Daelman zijn (+Nieuwkerken 19.5.1691), gehuwd te Haasdonk op 12.10.1647 met Catharina Vercauteren (+Nieuwkerken 13.4.1678). Hiervan is een kind bekend: Joannes (°Nieuwkerken 11.10.1648).
[51] Elisabeth Van Landeghem (°Sint-Niklaas 1.10.1605) werd moeder van vijf kinderen, uit Geneanet, Paul Daeleman.
[52] Een vermelding oom of tante bij de doopgetuigen duidt op een oom/tanterelatie t.o.v. het kind. Wanneer het gaat om een oom of tante van een van de ouders, wordt dit er bij vermeld.

- Catharina (°28.10.1627, Egidius Daelman, Catharina Van Goethem)
- Elisabeth (°8.10.1629, Matthias Rombaut, Catharina Van Houcke)
- Maria (°11.7.1632, Paschasius Daelman, Maria Van Goethem)

Opmerkelijk is dat Lambertus Van Stappen als grootvader nergens vermeld wordt bij de doopgetuigen. Enkel Joannes Peertsman die zal huwen met Catharina, de halfzus van Amelberga, wordt genoemd. We onthouden hier ook nog de naam van Margaretha Van Stappen als doopmeter van het tweede kind.

Het gezin van Amelberga wordt nog in 1640 vermeld in een bevolkingslijst van Sint-Niklaas.[53]

Catharina (°1599, +Beveren 23.12.1646, 'echtgenote') huwt te Nieuwkerken op 22.11.1625 met Joannes Peertsman (+na 1646) met als huwelijksgetuigen Judocus Peertsman en Joannes Maes. Joannes Peertsman is zelf ook getuige bij het derde huwelijk van zijn schoonvader Lambertus en is doopgetuige bij een kind van zijn schoonzus Amelberga.

In het gezin van Catharina Van Stappen en Joannes Peertsman worden te Nieuwkerken zes kinderen geboren:

- Elisabeth (°28.2.1627, Matthias Rombaut, … Maes)
- Joanna (°9.11.1628, Judocus Vergauwen, Antonijne Maes)
- Anna (°6.12.1630, Jacobus Van Stappen (=oom), Lauwerijn Smets (XJudocus Peertsman)
- Catharina (°10.2.1633, Joannes De Cock (=oom van Catharina, zie verder), Catharina Vergauwen)
- Amelberga (°19.11.1634, Joannes Crap, Amelberga Van Stappen (=tante))
- Egidius (°28.11.1637, Egidius Rouwels, Anna Maes)

Ook hier treedt grootvader Lambertus Van Stappen niet op als doopgetuige bij zijn kleinkinderen. Het gezin woont in Nieuwkerken, mogelijk wonen ze nadien in Beveren.

Jacobus (°1603, +1645) huwt te Sint-Niklaas 1626 met Maria Peertsman (+1667) met als getuigen Joannes De Cock (=oom) en vader Lambertus Van Stappen. Bij hun enige kind Judocus (°1637) zijn de doopgetuigen Joannes Maes en Amelberga Maes. Dit gezin woont in Sint-Niklaas in 1640, de jongere halfbroer van Jacobus, namelijk Joannes (°1629) is er inwonend.[54] Mogelijk is Maria Peertsman, een zuster van Joannes Peertsman. De Joannes De Cock die bij beide gezinnen genoemd wordt als getuige, is ook de voogd paterneel van het enige kind van Jacobus wanneer de staten van goed worden opgemaakt.

Over de twee jongste zonen van Lambertus, **Joannes en Egidius**, kunnen we het volgende zeggen:

- ze leven nog in 1637 en hun overlijden gebeurt niet te Nieuwkerken
- er worden twee overlijdens te Kieldrecht genoteerd van een Egidius Van Stappen op 19.5.1675 ('at 42', waarschijnlijk ongehuwd) en Joannes Van Stappen in 1680 ('at 52', gehuwd met Magdalena Doms)
- daar hun leeftijdsgenoot Paulus Van Stappen (XElisabeth van Swaelennen) er ook verblijft - zie verder-, en deze een kleinzoon is van Petrus Van Stappen (XElisabeth tsCorten), en dus ook een achterneef is van de jongste zonen van Lambertus, is het aannemelijk dat beide broers vanuit Nieuwkerken ook naar Kieldrecht zijn getrokken.

[53] L. De Backer, De inwoners van Sint-Niklaas in 1640. Bij Amelberga staat 'dochter van Lambrecht' genoteerd.
[54] L. De Backer, De inwoners van Sint-Niklaas in 1640.

Geen enkele van de kinderen van Lambertus wordt nog vermeld in de hoofdcijnsboeken: ze stamden immers niet af van een vrije moeder en huwden zelf ook niet een vrije vrouw.

Noch Lambertus, noch een van zijn drie echtgenotes, wordt als doopgetuige genoemd bij een van hun kleinkinderen. Er wordt wel in deze periode in plaats van op grootouders opvallend vaak beroep gedaan op ooms en tantes van de ouders. Dit is een fenomeen dat we hier later nog zullen tegenkomen.[55] Lambertus wordt bv. ook niet vermeld als oom van de ouders bij dopen van kleinkinderen van zijn broers en zussen. Bij een huwelijk te Vrasene op 29.7.1622 tussen Petrus de Cock en Anna Smets treedt hij wel als getuige op.[56]

Staat van goed bij het overlijden van Lambertus[57]

Op 28 april 1637 wordt te Nieuwkerken voor de schepenen *Dierick* Varendoncq[58] en *Jan* Baert[59] een staat van goed opgemaakt. Hierbij zijn zijn weduwe Maria De Weert, zijn zoon Jacobus en zijn schoonzoon Joannes Peertsman aanwezig. Er wordt een regeling getroffen voor de verdere opvang van de twee jongste wezen van Lambertus, met name *Hansken* en *Gilleken.* De weduwe zal instaan voor het jongste kind, terwijl de andere *hoirs* voor *Hansken* zullen zorgen tot dat hij de leeftijd van 15 jaar heeft bereikt. De weduwe en de hoirs komen verder overeen *dat de helft van de huysinghen vercocht bij de voorn. w. (=weduwe) ende hoirs aen steven van heerweeghen de w. competeirde de deurgaende helft ende inde gronden de helft ter bijlevinghe datse alleenelijck sal proffiteren den vierden penninck.* De akte wordt ondertekend door de beide schepenen en door Jacobus Van Stappen. De weduwe Maria De Weert en Joannes Peertsman zetten hun merkteken (=een kruisje) en opmerkelijk is dat ook een zekere Petrus (*Pieter*) Claus nog zijn merkteken zet. Het is nog onduidelijk wie deze laatste persoon is.[60]

Andere familierelaties van Lambertus: zijn broer Gillis

In 1606 verkoopt een zekere Egidius (*Gillis*) Van Stappen de helft van een hofstede en de helft van een stuk land aan Lambertus. Vermoedelijk wijst dit op een nauwe familierelatie waarbij ze beiden de helft van een eigendom geërfd hebben, en Egidius zijn stuk dan verkoopt aan zijn broer.

De enige Egidius[61] die te Nieuwkerken rond dezelfde periode daarvoor in aanmerking komt is

---

[55] In latere periodes treden grootouders bijna systematisch op als doopgetuigen bij de oudste kinderen.
[56] De andere getuige is Anna Stoops. Er worden nog 7 kinderen geboren te Vrasene met wel geen relatie tot de familie Van Stappen.
[57] Weesboeken Nieuwkerken N°2, f°123. Men belooft de wezen te *onderhauden van aete ende drancke cleeden ende reeden.* De afspraken over de verdeling van de eigendommen vraagt nog verdere verduidelijking. De weduwe wordt enerzijds voor de helft als eigenaar beschouwd wat er op wijst dat dit een eigendom is die tijdens haar huwelijk met Lambertus is aangekocht. De andere helft zou dan de twee weeskinderen toekomen (met hierop dan vruchtgebruik voor de weduwe). Anderzijds zijn de kinderen uit Lambertus zijn tweede huwelijk hier ook betrokken partij bij de verkoop van eigendommen. Verwerven zij eigendomsrechten in ruil voor het opvangen van de oudste wees Joannes?
[58] *Dierick* Varendoncq was voor 1619 gehuwd met Anna Bolsens. In: Huwelijken van Nieuwkerken-Waas 1587-1796.
[59] Vermoedelijk combineerde Jan Baert de functies van schepen en meier.
[60] Uit de omschrijving in de staten van goed lijkt het erop dat deze *Pieter* Claus ook een van de erfgenamen is.
[61] Egidius is een minder voorkomende voornaam.

Egidius of *Gillis* Van Stappen (°voor 1570, +Nieuwkerken 1627), huwt rond 1592 met **Jacomina Van Laere** (+Nieuwkerken 1620). Te Nieuwkerken worden volgende kinderen geboren[62]:

- Anna (°24.5.1593, m= Gudula of *Goele* van Roest[63])
- Paulus (°28.7.1594, Joannes Nijs, Judoca Verbraeken)
- Anthonius (°6.3.1599)
- Thomas (°30.10.1601)
- Petrus (°15.2.1604)
- Anthonia (°11.11.1605)
- Judocus (°1.10.1606)
- Catharina (°27.9.1612)
- Theodorus (°27.4.1614)

Bij het overlijden van beide ouders zijn er nog minderjarige kinderen en worden er staten van goed[64] opgemaakt. In 1627 tekenen de oudste zonen Anthonius en Thomas de boedelbeschrijving, naast Hubertus Van Royen die namens zijn echtgenote Anna Van Stappen tekent. En er is naast Catharina, nog sprake van de overleden wezen *Dierick en Pieter.* Deze laatste twee moeten dus overleden zijn voor 1627, de niet vermelde kinderen Paulus, Anthonia en Judocus moeten dan wellicht op jongere leeftijd al overleden zijn. Bij de staten van goed van 1620 worden als voogden vermeld: Joannes de Cocq (=oom) en Judocus Van Laere.

Het gezin van Egidius Van Stappen en Jacomina Van Laere wordt niet in de hoofdcijnsboeken vermeld: beiden stammen dus niet af van een vrije moeder.[65]

De oudste dochter Anna Van Stappen (+Bazel 9.3.1625) was te Nieuwkerken op 26.11.1617 gehuwd met Hubertus Van Royen. Zij krijgen te Bazel drie kinderen: Nicolaes (°7.10.1618), Petrus (°24.1.1621) en Paschasius (°19.2.1625). Hun moeder overlijdt kort na de geboorte van het jongste kind. Haar echtgenoot huwt nadien nog drie maal.[66] Er wordt te Bazel op 9.4.1625 een staat van goed opgemaakt voor de drie wezen. Als voogden treden Servatius van Royen en Paulus Van Stappen (=neef van de moeder) op. Nadien volgen er nog aktes in 1628 en 1632 waarin melding wordt gemaakt van de goederen die de wezen erfden na het overlijden van de nog jonge ooms *Pieter en Dierick*, respectievelijk hun tante Catharina.[67]

De jongere zuster van Anna Van Stappen was Catharina (+Nieuwkerken 7.1.1631). Zij was te Nieuwkerken gehuwd op 30.5.1630 (getuigen Petrus Seghers en Petrus Van Goethem) met Petrus Van Goethem. Dit huwelijk bleef kinderloos.

---

[62] De doopgetuigen bij de jongste kinderen worden weer niet vermeld door de pastoor. Vermoedelijk zijn er nog kinderen geboren in dit gezin.

[63] Over deze Gudula van Roest hebben we het later nog in deze bijdrage.

[64] Weesboek Nieuwkerken 12.10.1627 (f°31v°) en weesboek Sint-Niklaas 2.1.1620 (f°285v°). Mogelijk heeft het gezin een tijdje in Sint-Nklaas gewoond. In 1620 is er sprake van vijf wezen. Vermoedelijk zijn dit Anthonius, Thomas, Petrus, Catharina en Theodorus. De twee oudste kinderen zijn dan meerderjarig.

[65] Zoals we verder zullen opmerken, is Egidius wel genoteerd als zoon van een vrije moeder.

[66] Hubertus of Huijbrecht van Royen (+Bazel 8.61673), griffier van de baronnie Wissekerke, was de zoon van Petrus en van Elisabeth De Laet. Hij hertrouwt te Bazel 20.7.1627 met Maria Francq, nadien met Elisabeth Truymans (+26.11.1657) en te Bazel op 23.6.1658 met Barbara van Eynatten. Bij zijn overlijden wordt een staat van goed opgemaakt (11.10.1673) waarin er zelfs sprake is van vijf huwelijken. Zijn goederen worden verdeeld over zes staken

[67] Weesboeken Bazel 25.1.1628 en 28.2.1632.

Na het overlijden van hun vader Egidius in 1627 is er nog sprake van twee zonen: Anthonius en Thomas.

Thomas huwt met Egidia Raes en samen krijgen ze te Nieuwkerken acht kinderen. Er zijn momenteel nog altijd nakomelingen van hen.[68]

Anthonius Van Stappen (°1599, +voor 1651), zoon van Egidius, huwde voor 1626 met Anna Hagenberge[69] (+na 1657). Er werden in dit gezin twee dochters geboren: Maria en Anna (°Nieuwkerken 23.8.1626). Anna Hagenberge stamde af van een vrije moeder.[70]

De oudste dochter van Anthonius, Maria Van Stappen, huwt met Joannes Versluys, griffier. Haar zuster Anna (+Sint-Gillis[71] 28.4.1657) huwt te Sint-Gillis op 24.7.1648 met Joannes Van Hove, chirurgijn van beroep.[72] Ze krijgen samen drie kinderen, Anna, Catharina en Petrus.[73]

Bij het overlijden van Anna Van Stappen in 1657 wordt een staat van goed opgemaakt met als voogd Petrus Van Hove en Joannes Versluys, ooms van de enige wees, Anna.[74] Tijdens het huwelijk met Joannes Van Hove was er een stuk *cap bos* gekocht en diverse geldsommen uitgeleend waarop ze bezette renten ontvingen. Een van die leningen was aan Nicolaes Perman, de tweede echtgenoot van zijn schoonmoeder Anna Hagenberge.[75] Joannes Van Hove had als houder van het sterfhuis zelf een zesde deel geërfd in het sterfhuis van zijn vader.

Anna Van Stappen had zelf nog gronden geërfd na het kinderloos overlijden van haar tante Catharina (XPetrus Van Goethem). En er waren nog gronden en renten uit de erfenis van haar vader:[76] een stuk grond in Sint-Gillis achter de schuur van de hofstede *de Swane,*[77]en een bezette rente op een behuisde hofstede.[78]

---

[68] Genealogie Van Stappen op www.stap-brug.be

[69] Anna Hagenberghe hertrouwt op 1.2.1651 met Nicolaes Permans (tot Bornem).

[70] Vermeld in de Wase hoofdcijnsboeken (bewerking Roggeman, deel VI, Par 3). Vermoedelijk was Jacobus de Huylle die naast haar naam vermeld wordt, haar eerste echtgenoot. Er worden immers nog twee gehuwde vrije dochters vermeld (Francisca en Leonora Theresia Huylle).

[71] Met Sint-Gillis wordt de huidige gemeente Sint-Gillis-Waas bedoeld.

[72] Joannes Van Hove hertrouwt te Sint-Niklaas op 26.11.1661 met Maria Alonso. Zelf overlijdt hij te Sint-gillis-Waas op 1.10.1670 ('at 45'). Grafschrift aan kerk Sint-Gillis-Waas (koor): *sepulture van eersamen M. Jan Van Hove, fs Jans, gesworen curusyn van lande van Waes, in hauwelyck gehadt hebbende de eerbare Anna Van Stappen, f. Antoni, sterft den 1 octobre 1670.* In: AOKLVW, deel 5, P.161.

[73] Dopen te Sint-Gillis-Waas: Anna (°28.5.1649, p/m Joannes Van Hove (=grootvader), Joanna Hendrix), Catharina (°24.9.1650, Joannes Hiel, Cornelia Verbraken), Petrus (°11.3.1656, Marinus vanden Brem *nom* Petrus Van Hove (=oom), Maria Van Stappen (=tante)). Anna Van Hove (+Temse 17.1.1686) huwde met Egidius Van Acker op 9.1.1677 (info Geneanet, Yvo Van Acker).

[74] Staten van goed Vrasene-Sint-Gillis, nr 2268, f°1, dd19.1.1658 (bewerking G. Roggeman, 1575-1661). Joannes Versluys wordt hier griffier van Beveren genoemd.

[75] Er wordt in de staten van goed nog vermeld dat Nicolaes Perman in gebreke was gebleven met het terugbetalen van de lening en dat dit te maken had met zijn nieuwe brouwerij *de Swaene* die in 1645-1646 verwoest was geworden door het *krijgsvolk van de verenigde Nederlanden*.

[76] Moeder Anna Hagenberge had hierop blijkbaar geen recht van bijleving meer *ten regarde van uitkoop*. (in *tochte gehouden* door Petrus Van Goethem *uitenhoofde* van wijlen Catharina Van Stappen).

[77] Als omschrijving van dit stuk grond staat er: Z Ripstraat, W *hoirs* Philippus de Ruysscher, N *hunselfs.* Vermoedelijk wordt hier dus een stuk grond bedoeld dat grenst in het noorden aan de hofstede van Joannes Van Hove en Anna Van Stappen. Ten zuiden ligt de Ripstraat. Het stuk grenst ook aan de Swaene, waar Nicolaes Perman in 1645-46 zijn herberg had.

[78] De hofstede is gelegen op de kant *van Sinte broeck bij de Groote Swane* en de bezette rente is onverdeeld met heer Versluysen, griffier van Sint-Gillis. Vermoedelijk is dit de oom van de wezen, Joannes Versluys, die ook

Wanneer in 1671 Joannes Van Hove overlijdt, wordt er eveneens een staat van goed opgemaakt.[79] Er waren nu drie wezen uit zijn tweede huwelijk met Maria Alonso. Als voogden treden terug op Joannes Versluys, griffier van het Beverse in Sint-Niklaas, waarbij Petrus Van Hove, procureur in de Raad van Vlaanderen, eerder al was overleden. Ook Joannes Maes en Jacobus Alonso worden als voogden genoemd.[80] Er wordt gesproken over vaderlijk goed (o.a. land en behuisde hofstede te Temse en land te Sint-Niklaas). Tijdens zijn huwelijk met Maria Alonso is ook de helft verworven van de hofstede de Groote Swaene.[81] Van zijn ouders Joannes Van Hove (XCatharina Verbraeken) had hij drie huizen geërfd, twee in Temse en een in Nieuwkerken. Er was ook nog een af te betalen schuld aan Margaretha Van Westergem, weduwe van zijn broer Petrus Van Hove, *transport hebbende van Anna Hagenberghe, weduwe van Nicolaes Perremans over verschenen loop van tochte*. Maria Alonso had tenslotte nog haar deel in een gederfd goed. Normaal zal Anna, de dochter uit het eerste huwelijk met Anna Van Stappen nog haar deel krijgen uit de goederen die 100% eigendom waren van haar vader.

Andere familierelaties van Lambertus: zijn broer Petrus

Petrus Van Stappen (°voor 1565) huwt te Nieuwkerken op 12.11.1588 Elisabeth tsCorten (ex Stekene). Ze krijgen er twee kinderen: Anna (°15.10.1589, p/m Rolandus Hendricx, Gudula van den Roost) en Paulus (°26.2.1591, Petrus Stuer en Elisabeth tsCorten). De naam Gudula van den Roost als meter bij het oudste kind hadden we ook al tegengekomen bij het gezin van zijn broer *Gillis*, wellicht is dit de moeder van Petrus en *Gillis*?[82] Het gezin van Petrus is niet in de hoofdcijnsboeken vermeld.

Dochter Anna (+na 1634) huwt te Nieuwkerken 25.2.1618 Anthonius De Cock. Ze krijgen er 10 kinderen:

- Egidius (°3.8.1620, jong overleden)
- Anna (°12.9.1621)
- Anthonius (°7.2.1623, Egidius Voet, Catharina Van Stappen (=nicht van Anna))
- Anthonia (°1.6.1624, Cornelius de Cocq, Elisabeth Vergauwen)
- Paulus (°11.1.1626, Michael Brouckman (=oom van Anna, zie verder), Elisabeth sCocx)
- Egidius (°20.6.1627)
- Catharina (°24.1.1629)
- Elisabeth (°12.10.1630, Petrus Van Goethem (=man van Anna's nicht Catharina Van Stappen)), Elisabeth Smets (=vrouw van Paulus De Cock, neef van Anna)
- Joanna (°19.9.1632)
- Judocus (°16.5.1634, Judocus Rotthier, Elisabeth Verelst (=tante))

al griffier van Beveren en/of het Beverse in Sint-Niklaas genoemd werd. De voogden van de wezen eisen hier nog eens duidelijk de helft op. Vermoedelijk was de andere helft dus voor Maria Van Stappen, Anna's zuster.

[79] Staten van goed Vrasene-Sint-Gillis, dd 4.3.1671, f°271 (bewerking G. Roggeman).

[80] Joannes Versluys en Petrus Van Hove waren al in 1657 ook genoemd bij het overlijden van Anna Van Stappen. Zij treden nu op *over oudste wezen*, dus vermoedelijk waken ze over de rechten van Anna's kinderen. Joannes Maes en Jacobus Alonso worden genoemd als voogd over de *nakinderen*, dus uit het tweede huwelijk van Joannes Van Hove.

[81] *Daarin Anna Hagenberge de andere helft pretendeert.*

[82] We zullen verder aantonen dat dit mogelijk een tante van Petrus was.

Anthonius De Cock overlijdt rond 1647 en er wordt een staat van goed opgemaakt, waarin sprake is van zeven wezen en twee *hoirs* (=vermoedelijk Anna en Anthonius).[83]

De broer van Anna Van Stappen, Paulus huwt te Nieuwkerken op 3.11.1616 met Elisabeth Verelst, dochter van Jacobus en Christina De Dycker. Ze krijgen er negen kinderen:

- Anna (°30.7.1617)
- Petrus (°16.7.1619)
- Jacobus (°26.9.1621)
- Maria (°10.12.1623, p/m Egidius Maes, Anna Van Voorde)
- Elisabeth (°19.3.1626, Michael Brouckman (oom van Paulus), Anna Van Puyenbroeck)
- Amelberga (°19.8.1628, Thomas Van Stappen (=neef van Paulus)), Amelberga sConinx)
- Paulus (°8.1.1631, Judocus Wenxes, Barbara Smets)
- Maria (°24.10.1633, Paulus De Bock, Maria Puylaerts)
- Catharina (°29.5.1637, Petrus Van Goethem (=man van Paulus' nicht Catharina Van Stappen), Egidia Raes (=vrouw Thomas Van Stappen))

De vermelding van Petrus Van Goethem (XCatharina Van Stappen) en Thomas Van Stappen (XEgidia Raes) als doopgetuigen wijst er wellicht op dat de ouders van Anna en Paulus Van Stappen vroeg overleden zijn en dat ze wellicht in het gezin van hun oom Egidius (XJacomina Van Laere) zijn grootgebracht. Een andere verklaring kan ook weer zijn dat er niet op de grootouders werd beroep gedaan als doopgetuige bij de kleinkinderen.

Wanneer Paulus te Nieuwkerken in 1646 overlijdt wordt er een staten van goed opgemaakt.[84] Hij heeft dan twee meerderjarige kinderen, Anna die ondertussen gehuwd is en Petrus. Er worden dan nog vijf weeskinderen genoemd. Het dochtertje Maria (°1623) moet wellicht al op jonge leeftijd zijn overleden. Voogden zijn Wouter Verelst (=oom langs moeders kant) en Anthonius de Cock (=oom).

De oudste dochter van Paulus, Anna Van Stappen huwt te Nieuwkerken op 23.7.1644 (getuigen Joannes Speelman, Henricus de Jode) met Judocus Speelman. Ze krijgen samen te Nieuwkerken twee kinderen: Paulus (°8.2.1645) en Petrus (°4.6.1646, p/m Petrus Van Stappen (=oom) en Margaretha Spelmans).

De oudste zoon van Paulus, Petrus Van Stappen (°1619) huwt te Stekene in 1649 met Maria Eeckmans. Via hun zoon Judocus (XJudoca Verlee) is er een verdere afstamming tot in de 18de eeuw). Een jongere broer van Petrus, Paulus (°1631, +Kieldrecht 29.8.1687, 'at 60 ann')[85] sticht te Kieldrecht een gezin: hij huwt met Elisabeth van Swaelenne (+Kieldrecht 10.3.1679) en samen krijgen ze een dochter Digna. Nog te Stekene op 28.5.1650 huwt hun zuster Elisabeth (°1626) met Joannes Vanackere.[86]

De jongste dochter van Paulus, Catharina Van Stappen (°1637) huwt te Stekene op 23.11.1660 met Judocus Clemens.[87] Ze krijgen te Stekene volgende kinderen: Stephanus (°ca 1665, +ca 1728), Petrus

[83] Weesboeken Nieuwkerken, dd 14.1.1647. Op Geneanet (Harry Truyman) wordt Anthonius De Cock als zoon van Egidius en Jacoba Truyman genoemd, met een broer Matthias en een zuster Digna. Verschillende auteurs wijzen Anna Van Stappen aan als oudste dochter van Egidius en Jacomina Van Laere, wat niet correct is.
[84] Weesboeken Nieuwkerken 13.4.1646 (f°323v°)
[85] Het is deze Paulus die rond dezelfde periode in Kieldrecht verblijft als zijn achterneven Joannes en Egidius, de kinderen van Lambertus Van Stappen.
[86] Dat enkele familieleden plots naar Stekene trekken, heeft mogelijk te maken met de herkomst van hun grootmoeder Elisabeth tsCorten uit deze gemeente.
[87] Judocus Clemens hertrouwt met Anna Vanderwaerde, van wie verschillende kinderen.

(°5.4.1667, p/m Petrus …eijt, Maria Blommaert), Elisabeth (°11.12.1670, Petus Claussens *ex nomine* Judocus van Diest, Elisabeth Corneel), Paulus (°30.4.1673, Paulus Van Stappen (=oom), Elisabeth Vancauteren), Judocus (10.10.1675, Judocus Van Stappen (=neef van Catharina)), Joanna de Corte), Jacobus (°30.12.1661, Joannes Baptist Wijts noe Jacobus Baert, Judoca de Mayer), Jacobus (°3.6.1669, Petrus Clasens, Elisabeth vande suauele (=tante)). Moeder Catharina Van Stappen overlijdt te Stekene op 19.4.1678.[88]

Andere familierelaties van Lambertus: zijn zuster Margaretha Van Stappen

Margaretha (°voor 1565) Van Stappen trouwt te Nieuwkerken rond 1587 met Egidius Van Gremberge. Ze krijgen er negen kinderen[89]:

- Catharina (°13.3.1588, p/m Sigerus Buijtas, Gudula van den Roost)
- Anna (°5.11.1589, Petrus Stuer, Elisabeth tsCorten (=tante))
- Magdalena (°13.1.1591, Joannes Rotthier)
- Anna (°1.4.1593, Egidius Van Stappen (=oom), Catharina Van Stappen (=tante))
- Paulus (°25.1.1597, Joannes Van Goethem, Elisabeth Van Gremberge)
- Anthonia (°3.10.1599)
- Judoca (°17.1.1602)
- Maria
- Egidia

Opvallend is weer de vermelding van Gudula van den Roost bij een van de oudste kinderen. In eerste instantie denken we hier weer dat dit de moeder van Margaretha is, we zullen later zien dat Margaretha in de hoofdcijnsboeken vermeld is als de dochter van een Paulus en Anna Rotthier. We leiden hier voorlopig uit af dat deze Gudula van den Roost dan hier een tante van Margaretha moet zijn. Deze Margaretha treedt ook op als doopmeter bij een kind van Lambertus. De moeder van Margaretha, Anna Rotthier, moet dan mogelijk meter geweest van een kind geboren voor 1588. Een andere verklaring op basis ook van het vermelden van doopgetuige zoals we het tot nu toe al een paar keer gezien hebben, is dat men in plaats van de grootouders van de kinderen eerder een tante of oom van de ouders kiest. Zo is ook haar broer Joannes Rotthier dooppeter in 1591.

Egidius Van Gremberge overlijdt te Sint-Pauwels rond 1619 en laat twee wezen achter, zijn jongste kinderen Judoca en Maria[90]. Zijn weduwe hertrouwt te Sint-Pauwels op 26.2.1623 met Michael Brouckman (getuigen Petrus Van Osselaer en Joannes de Jonghe)[91] en krijgt er de hoede over een groot gezin. Margaretha zelf zal in Sint-Pauwels overlijden op 17.10.1641, zij moet dan een eind in de 70 geweest zijn. Michael Brouckman moet al eerder rond 1638 overleden zijn.[92] Michael

[88] Staat van goed Stekene dd 10.7.1678 waarin vijf kinderen vermeld worden: *Steven, Pieter, Elisabette, Pauls en Joos.* De twee zoontjes Jacobus moeten dus vroeg overleden zijn.
[89] Er lijkt een leemte in de doopregisters te zijn rond 1595, en mogelijk zijn er kinderen geboren voor 1588.
[90] Staten van goed Kemzeke-Sint-Pauwels, dd 24.9.1619. voogden zijn Petrus Wuijtack en Judocus Stoop fs Joannes (=schoonzoon).
[91] Weesboeken Nieuwkerken dd 22.7.1622, staat van goed opgemaakt na het overlijden van Joanna van Osselaer met als voogden Petrus van Osselaer en Adrianus Talboom. Er zijn ook deelvoogden: Michael van de Vijvere en Wauter Verelst. En *den vaeder heeft van nu voortaen de voornoemde zeven weezen ghenomen thauwen…*
[92] Weesboeken Nieuwkerken dd 22.4.1638, staat van goed opgemaakt bij zijn overlijden. Michael Brouckman was weduwnaar van Joanna van Osselaer, van wie er zeven wezen waren. Hun zoon Petrus (°Nieuwkerken

Brouckman is dan weer dooppeter van een kind van Paulus (XElisabeth Verelst), de zoon van Margaretha's jong overleden broer Petrus (XElisabeth tsCorten). Hij is ook dooppeter bij een kind van Anna (XAnthonius De Cock), de zuster van Paulus.

Verschillende kinderen van Margaretha zullen huwen: Catharina met Judocus de Caluwe, Magdalena met Andreas Van de Velde, Anthonia met Judocus Stoop, Judoca met Judocus de Potter, Maria met Joannes de Zwerte.[93]

Andere familierelaties van Lambertus: zijn zuster Catharina Van Stappen

Ook Catharina Van Stappen wordt als zuster van Margaretha vermeld in de Wase hoofdcijnsboeken. Zij staat er als gehuwd met Joannes De Cock en als moeder van Anna De Cock. Deze laatste is gehuwd met Egidius de Vrient en samen hebben ze vijf kinderen: *Mercq, Gillis, Katelijne, Johanna en Rogier.* Tot nog toe hebben we niet kunnen achterhalen waar het gezin van Anna De Cock en Egidius de Vrient juist woonde. Wel konden we het huwelijk te Nieuwkerken op 7.6.1633 van haar zoon Egidius de Vrient met Catharina de Munck terugvinden (getuigen Rogerius en Paulus De Cock). Dit betekent dus dat het huwelijk van zijn ouders Anna De Cock (°voor 1593) en Adrianus de Vrient voor 1613 moet hebben plaatsgevonden en dus dat van zijn grootouders Catharina Van Stappen (°voor 1573) met Joannes De Cock voor 1593.

Opmerkelijk waren de namen van de getuigen bij het huwelijk van Catharina de Munck en Egidius de Vrient: Paulus De Cock en Rogerius De Cock moeten bijna zeker ooms zijn van Egidius de Vrient en dus broers van zijn moeder Anna De Cock. En wat blijkt: we vonden een geboorte te Sint-Gillis op 28.9.1603 van Paulus De Cock als zoon van Joannes en Catharina Van Stappen (doopgetuigen Paulus van Lembergen, Joanna Pauwels). Deze Paulus De Cock huwde er op 24.10.1627 met Elisabeth Smet en samen kregen ze er negen kinderen:

- Joannes (21.8.1628, p/m Joannes Baert, Joanna Pauwels)
- Adrianus (28.12.1629, Joannes van Duijse, Catharina Limberch)
- Petrus (15.7.1631, Rogerius De Cock (=oom), Elisabeth van Goethem)
- Paulus (19.7.1633, Paulus Van Stappen[94], Joanna Verbraken)
- Catharina (23.5.1636, Mathias de Smedt, Amelberga Verbraeken (=tante))
- Egidius (12.10.1638, Egidius de Vrient (=oom), Egidia Smet)
- Maria (22.1.1641, Theodorus Smet, Andresina Baerts)
- Anna (12.12.1642, Jacobus van Remoortele, Anna Van Stappen)
- Jacobus (31.12.1645, Jacobus Henrickx, Joanna Henrickx)

Rogerius De Cock (°voor 1600, +ca 1638[95]), broer van Anna en Paulus, huwde voor 1620 met Amelberga Verbraeken van wie acht kinderen[96]:

- Catharina (°19.7.1620, Joannes de Weerde, Joanna Baerts)
- Anna (°6.1.1622, Matthias Voet, Margaretha Pauwels)

1602) huwde met Catharina Rotthier. Bij de geboorte van hun kind te Nieuwkerken op 12.8.1637 is Margaretha nog de doopmeter.

[93] Het huwelijk van Maria Van Grimbergen met Joannes de Swerte heeft plaats te Nieuwkerken op 4.7.1627, ze krijgen samen zes kinderen en Maria zal overlijden te Haasdonk op 4.7.1646. (info Geneanet, Hermine Van den Bulcke).

[94] Vermoedelijk zijn Paulus en Anna (in 1642) Van Stappen, neef en nicht van Paulus De Cock.

[95] Bij het overlijden van Rogerius De Cock wordt een staat van goed opgemaakt (Weesboeken Nieuwkerken dd 24.12.1638)

[96] De jongste drie kinderen werden nog te Sint-Gillis geboren, de andere kinderen in Nieuwkerken.

- Judoca (12.6.1625, Egidius De Cock, Elisabeth Verbraeken)
- Joannes (21.1.1628)
- Joanna (21.3.1630)
- Petrus (17.10.1632)
- Elisabeth (28.4.1635)
- Andreas (4.4.1638)

Alvast kunnen we hier weer vaststellen dat de grootouders Joannes De Cock en Catharina Van Stappen nergens als doopgetuigen bij hun kleinkinderen genoemd worden. We hebben nochtans vastgesteld dat Joannes De Cock verschillende keren wel als getuige en als voogd genoemd wordt bij de familie van zijn vrouw Catharina[97]. Ook opmerkelijk is dat in de hoofdcijnsboeken enkel Anna De Cock genoemd wordt als dochter van een vrije moeder. Haar broers Rogerius en Paulus worden er evenwel niet vermeld! Normaal zijn ze ook zonen van een vrije moeder en zelf vrij zolang er voor hen de cijns betaald werd. Dit werd op een gegeven moment gestopt, waarschijnlijk toen ze zelf huwden.[98]

Paulus Van Stappen en Anna Rotthier als stamouders te Nieuwkerken

We hadden deze namen hier al een paar keer vermeld doordat Anna Rotthier, als dochter van Elisabeth Verbraeken en Paulus Rotthier, vermeld wordt in de hoofdcijnsboeken.[99] Enigszins verwarrend was dat er enkel als kinderen de gehuwde Margaretha (X Egidius Van Gremberghe) en Catharina (XJoannes De Cock) vermeld werden, naast Egidius, Anthonius en Judoca. Egidius moet dan later gehuwd zijn met Jacomina Van Laere en ook Lambertus en Petrus moeten kinderen zijn van Paulus en Anna Rotthier. We hebben eerder al opgemerkt dat niet alle kinderen van een vrije moeder in de hoofdcijnsboeken vermeld werden. Vermoedelijk stopte het betalen van de hoofdcijns dus voor hen van zodra ze huwden.

We kunnen hier dus eindelijk samenvatten dat Paulus Van Stappen (°voor 1545) met Anna Rotthier huwde en samen volgende kinderen kregen: Lambertus, Petrus, Egidius, Anthonius, Margaretha, Catharina, Judoca. Van Anthonius en Judoca veronderstellen we dat deze vroeg overleden zijn. Bij de kleinkinderen valt het op dat er bijna overal een Anna en een Paulus zijn, uitgezonderd dus bij Lambertus.

Blijkbaar moet Paulus Van Stappen voor 1589 overleden zijn en is zijn weduwe Anna Rotthier te Nieuwkerken op 3.6.1589 hertrouwd met Petrus Stuer. Deze laatste wordt een paar keer als stiefgrootvader vermeld als doopgetuige bij de kleinkinderen van Anna Rotthier. Heel opvallend is dat zijzelf nergens genoemd wordt als doopgetuige, iets wat in die periode dus blijkbaar nog gebeurde. En wat vreemd is dat dan wel een Gudula van Roest genoemd wordt als doopgetuige, die vermoedelijk gehuwd was met een broer van Paulus Van Stappen. Anna Rotthier wordt maar één keer vermeld als doopgetuige, namelijk in 1589[100] bij een kind van Petrus Van Stappen en Amelberga Puijenbroeck.

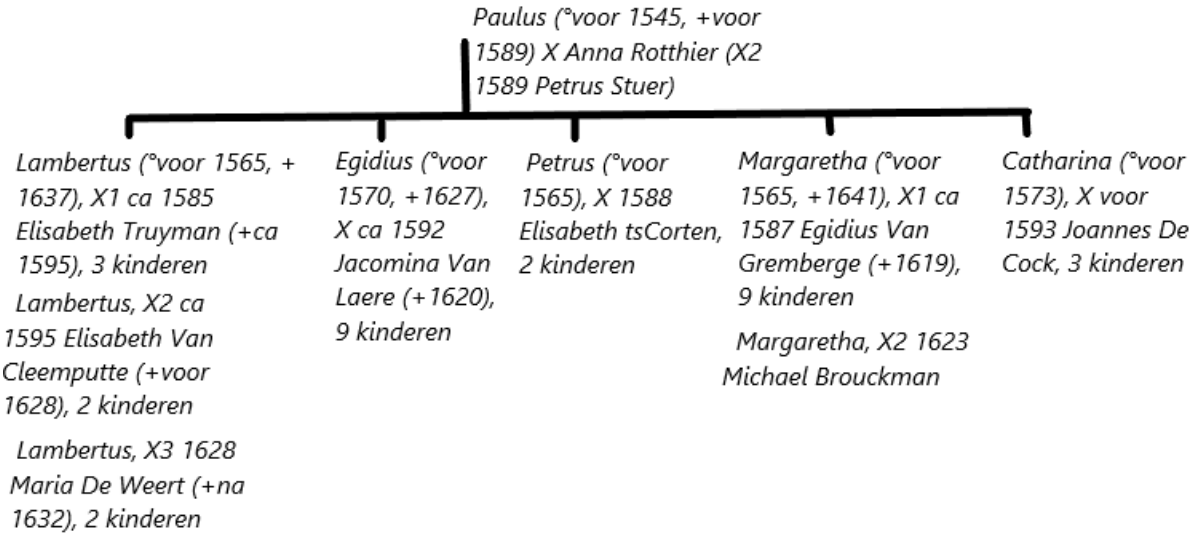
[97] Joannes De Cock wordt in 1626, 1633, 1645 vermeld bij Lambertus zijn familie, en in 1620 bij Egidius (XJacomina Van Laere) zijn familie.

[98] Andere verklaring: op het moment dat cijnsboeken werden opgemaakt, waren de twee jongere broers nog niet geboren. Zie ook bij Cornelius Van Stappen X Elisabeth Van Mieghem, in: Over Van Stappen's te Vrasene, www.stap-brug.be.

[99] Anna Rotthier heeft broers Jan en Joos en zuster Jacomina (X Judocus de Coq, van wie kinderen).

[100] Doopgetuigen worden in Nieuwkerken enkel bij de oudste dopen genoteerd (vanaf 1587 tot ongeveer 1596). Vermoedelijk is Anna Rotthier dus weer een tante van deze Petrus Van Stappen.

Onderstaand schema geeft nog eens het gezin van de Nieuwkerkse stamouders Van Stappen-Rotthier. We hebben ondanks de soms schaarse gegevens in de parochieregisters toch voldoende familiebanden kunnen leggen (via de namen Petrus Stuer, Gudula van den Roost, Michael Brouckman, Joannes De Cock). Verschillende kinderen vestigen zich eveneens in Nieuwkerken. Bij de kleinkinderen zien we ook gezinnen ontstaan in de naburige dorpen (Sint-Niklaas, Sint-Gillis) maar ook verder op (Kieldrecht, Bazel, Stekene).

Het gezin van Paulus Van Stappen en Anna Rotthier te Nieuwkerken. De meeste van zijn kinderen stichten een groot gezin en blijven er wonen. Via een zoon van Lambertus en een zoon van Egidius zijn er heden nog afstammelingen.

Er rest ons nog te melden dat naast Paulus Van Stappen en zijn nakomelingen er nog heel wat andere naamdragers Van Stappen in het Waasland zijn terug te vinden. Zo begint er begin 17de eeuw een tak met een Cornelius Van Stappen te Vrasene. Er zijn dan ook nog andere families Van Stappen te Nieuwkerken met Petrus Van Stappen (XElisabeth Weyn) en te Haasdonk/Sint-Niklaas met terug een Petrus Van Stappen (XJudoca Vellemans). Al deze stamvaders hebben thans nog levende afstammelingen.[101]

Paulus Van Stappen in de penningkohieren

Nadat de Spaanse legeraanvoerder Alva in 1569 de orde probeerde te herstellen in de Nederlanden, was geldgebrek een van de grootste problemen. Er werd daarom beslist om naast de bede, het bedrag dat de Vlaamse graaf jaarlijks inde via de kasselrijen, een aparte oorlogsbelasting in te voeren. Dit waren de zogenaamde penningbelastingen die in alle dorpen van het Waasland geheven werden.[102]

---

[101] Zie voor verdere info op www.stap-brug.be. Oudere gegevens zijn beschikbaar en dienen nog verwerkt te worden. Vermoedelijk dient de regio rond Nieuwkerken zich aan als een kerngebied voor het geslacht Van Stappen. Andere familietakken stammen af van Joannes Verstappen (Hamme), Adrianus Van Stappen (X Maria Carolina Castro, 18de eeuw, Antwerpen, Dendermonde). Daarnaast zijn er nog tal van korte genealogische fragmenten die voorlopig nergens aan te sluiten zijn.

[102] De meeste van deze penningkohieren zijn bewaard gebleven en bevinden zich in verschillende archieven. In bepaalde dorpen zoals Haasdonk, Sint-Niklaas, Lokeren, Waasmunster, Elversele bestonden er aparte penningkohieren voor de inwoners van het Beverse. Ook in Temse bestonden er een apart penningkohier voor De Weert. In: L. De Backer, Sint-Niklaas Kohieren van de 100ste penning van de Keure anno 1569 en de 20ste penning van het Beverse anno 1571.

Voor Nieuwkerken werden er penningbelastingen geheven tussen 1569 en 1586. Elke grondeigenaar of pachter werd belast op zijn grond of hofstede. Het dorpsbestuur stelde commissarissen aan die eerst de huurwaarde of huurprijs vaststelden waarop dan een bepaald bedrag werd berekend. Een pachter of huurder mocht de door hem betaalde belasting voor 5/6 verhalen op de eigenaar bij de betaling van de pacht of huur. Lagen de percelen ook deels in andere dorpen, dan gebeurde de aangifte daar 'pro memorie' en werd de globale belasting betaald in het dorp waar de hofstede stond of waar de pachter te kerke ging. Sommigen waren vrijgesteld, zoals bv. de kerkelijke instellingen.

In 1569 werd de honderdste penning te Nieuwkerken geheven.[103] We treffen er Paulus Van Stappen met een stuk grond in eigendom (0,5 bunder) en twee stukken die hij pachtte (respectievelijk 1 gemet en 0,5 bunder). Verder pachtte hij nog een hofstede (0,5 gemet), die net als de gronden gelegen waren in de *Ashouck*. De jaarlijkse huurwaarde van zijn eigendom werd geschat op 18 schellingen, het stuk gepachte grond van 1 gemet op 15 schellingen en de hofstede samen met het stuk grond van 0,5 bunder werden geschat op 2 ponden. [104] Paulus diende dus enkel op zijn eigendom het volledige bedrag te betalen, voor de gepachte gronden kon hij dit voor een groot stuk verhalen op de grondeigenaars.

In de penningkohieren van 1571-72 wordt Paulus nog steeds vermeld met zijn eigendom en hij pacht nu een hofstede (2,5 gemet) en twee stukken grond (elk 1 gemet).[105]

In 1577 is het stuk grond waarvan hij eigenaar is aangeduid als 2 gemeten groot en hij pacht nog altijd de hofstede (2,5 gemet) en nu twee stukken grond (respectievelijk 2,5 en 4 gemet).[106]

De penningkohieren van 1584 tonen aan dat Paulus nu een kleinere hofstede (60 roeden) in eigendom heeft in de Ashoek, vermoedelijk heeft dit te maken met zijn kinderen die stilaan op eigen benen staan. Het stuk grond dat hij er ook bezit is nu aangeduid als 4 gemet groot. Hij pacht nu in totaal een zestal stukken grond.[107] Vermoedelijk stelt zijn verhuis naar een kleinere eigen hofstede hem in staat wat meer gronden te pachten.

---

[103] W. Van Puyenbroeck, Het kohier van de honderdste penning 1569 van Nieuwkerken-Waas, 1986. Het stuk grond van 1 gemet behoorde toe aan Maria Verbraken, de hofstede en het stuk grond van 0,5 bunder behoorden toe van Joannes Van Putte.

[104] Deze huurwaarde werd hier vermenigvuldigd met een coëfficiënt 22. Op een totale huurwaarde van 18+15+40=73 schellingen betaalde men de honderdste penning of 1% van 1606 (=73 x 22), of ongeveer 16 schellingen.

[105] De eigenaars waar hij van pacht zijn Jacobus Van Goethem, Joannes Puttemans en de wezen van Paschasius Verbraken. De totale penningbelasting bedraagt nu 6 groten op zijn eigendom en 3 schellingen 6 groten op de gepachte eigendommen (waar hij dus weer het grootste deel kon recupereren). In: W. Van Puyenbroeck, De kohieren van de 20e penning 1571-1572 van Nieuwkerken-Waas, 1987. De 20ste penning (=5%) wordt nu direct berekend op de geschatte huurwaarde (geen coëfficiënt).

[106] De eigenaars waar hij nu van pacht zijn aangeduid als de weduwe Joannes Van Putte (voor de hofstede), de weduwe Jacobus Van Goethem (voor het stuk van 2 gemet) en de weduwe van Paulus Verbraken (voor het stuk van 4 gemet). In: W. Van Puyenbroeck, Het kohier van de vijfde penning van Nieuwkerken-Waas, 1987. De vijfde penning is gelijk aan 20% (zonder coëfficiënt). De totale penningbelasting bedraagt nu bijna 3 schelling op zijn eigendom en 1 pond 2 schellingen op de gepachte onroerende goederen.

[107] Hij pacht twee stukken van respectievelijk 400 roeden en 50 roeden, van Thomas de Jonghe *brouwerye*, verder nog een stuk van 1 gemet van Joannes Albrecht, een stuk van 1 bunder van Maria Verbraeken, een stuk van 0,5 gemet van de wezen van Henricus ?, en een stuk van een half bunder van Dullaerts. In: W. Van Puyenbroeck, Het kohier van de vijfde penning 1584 van Nieuwkerken-Waas, 1988. De totale penningbelasting bedraagt op zijn twee eigendommen ongeveer 7 schellingen, en ongeveer 1,5 pond op de gepachte onroerende goederen.

In 1586 tenslotte wordt nog enkel zijn eigendom (nu 4 gemet 100 roeden grond) genoteerd, naast 7 gepachte stukken grond en hij wordt toen ook belast op het pachten van tienden.[108] Opvallend is dat er verschillende keren gepacht wordt van families Verbraeken, vermoedelijk dus verwant aan Paulus' moeder.

We weten ondertussen dat zijn echtgenote Anna Rotthier in 1589 hertrouwt, dus moet Paulus tussen 1586 en 1589 overleden zijn. Verschillende kinderen van hem zijn dan al gehuwd. Mogelijk zijn er dan ook de kleine hofstede en het stuk land in de Ashoek verkocht of als erfdeel aan de kinderen gegeven. Het is ook op deze eigendommen dat er cijns diende betaald te worden aan de landsheer, dat er ook tienden dienden betaald te worden en dat het dorpsbestuur een grondbelasting oplegde. De nog lopende pachtovereenkomsten bij zijn overlijden zijn dan waarschijnlijk overgenomen door zijn weduwe. In het penningkohier van 1586 is nog geen sprake van de drie zonen van Paulus. Deze zijn op dat moment jongvolwassenen die nog niet gehuwd waren, of nog maar net gehuwd waren zoals zijn zoon Lambertus.

Te noteren valt nog dat er in de penningkohieren van 1586 enkele naamgenoten voorkomen:

-de weduwe Joannes Van Stappen, met ook een stuk grond in eigendom op de Ashoek.[109]

-Cornelius Van Stappen die in Vrasene woont en in Nieuwkerken een stuk grond pacht van Philippus De Saleere.

-Maria (*Maeye*) Van Stappen werd enkel in 1584 vermeld met een hofstede in eigendom

Ook de voorouders van W. Van Puyenbroeck, die o.a. de penningkohieren bewerkte, woonden in die periode in Nieuwkerken[110]. De oudst gekende voorouder van hem, *Willem* Van Puyenbrouck, huwde rond 1530 met *Katelijne* Theunissone, en bewoonde ook een hofstede in de *Ashouck*. Zijn zonen *Jacob*, Judocus en *Luyc* (=Lucas) hadden er eveneens hun woonst en moeten dus daar onze voorvader Paulus Van Stappen (XAnna Rotthier) gekend hebben. Er was ook nog een zoon *Machiel* Van Puyenbroeck (+ca 1580) die eigenaar was van een hofstede op de *Heyhouck* en van enkele stukken grond in de *Ashouck*. Diens zoon Jacobus Van Puymbrouck, een tijdgenoot van Lambertus

---

[108] Vermoedelijk heeft men de twee eigendommen nu samen geschat. De tienden werden gepacht samen met Egidius Van Ghysele, ten voordele van de bisschop van Doornik. De twee stukken grond die gepacht werden van Thomas de Jonghe zijn nu 800 en 50 roeden groot, het stuk van de wezen Henricus De Dycker is nu 0,5 bunder groot, dat van Maria Verbraeken 1 bunder en nog een tweede van 1 gemet. Verder pacht hij nog een stuk van 3 gemet van Joanna Wielants en een stuk van 0,5 bunder van Joanna Dullaerts. In: W. Van Puyenbroeck, Het kohier van de vijfde penning 1586 van Nieuwkerken-Waas, 1988. De totale penningbelasting bedraagt ongeveer 11 schellingen op zijn eigendomen, bijna 2 pond op de gepachte gronden en ongeveer 1 pond op de gepachte tienden.

[109] In 1569 en in 1571-72 is haar man Joannes Van Stappen nog in leven, er werden toen ook gronden gepacht. Vermoedelijk is deze Joannes een broer van Paulus. In het landboek van 1581 wordt zij ook weduwe genoemd met o.a. een hofstede in de Ashoek, dus moet haar man Joannes Van Stappen voor 1581 overleden zijn. In: W. Van Puyenbroeck, Het Landboek 1581. Paulus Van Stappen wordt in dit landboek nog vermeld met zijn eigendom van 2 gemet en hij pacht nog de hofstede (60 roeden) van Cornelius Braem. Vermoedelijk is deze dus kort nadien aangekocht door hem. Hij pacht nog 4 stukken grond (van Cornelius Braem, Jacobus Van Goethem, de weduwe Paulus Verbraeken en Joannes Braem). Pachtovereenkomsten werden voor een bepaalde duur gesloten, en blijkbaar wisselden de eigenaars nog al eens van pachter.

[110] W. Van Puyenbroeck, *Van Puyenbroeck, mijn voorouders te Nieuwkerken-Waas 16e-17^{e} eeuw*, Vlaamse Stam, 1982, P. 309.

Van Stappen, was in 1626 eigenaar van een hofstede in de wijk Joos Baes. Al deze Nieuwkerkse families leefden toen in sombere tijden, met veel armoede, besmettelijke ziekten en de gevolgen van de 80-jarige oorlog.

Gillis Van Stappen, een welstellende Nieuwkerkenaar

Wanneer *Gillis*, de broer van Lambertus, in 1627 overlijdt worden de overleden wezen *Pieter en Diericq* genoemd, en de jongste dochter Catharina die op dat moment 15 jaar is. De drie wezen vallen elk een kavel ten deel, een stuk dus uit de goederen die hun vader *Gillis* bezat. Vermits er sprake is van twee overleden wezen zal hun kavel herverdeeld worden over de vier nog levende erfgenamen, namelijk de wezen van Hubertus van Roijen (=weduwnaar van Anna Van Stappen), Anthonius en Thomas Van Stappen en Catharina Van Stappen, allen broers en zusters van *Pieter en Diericq.*

Vader *Gillis* Van Stappen moet een welstellend man geweest zijn, getuige hiervan zijn de talrijke stukken land en rentes die in de verschillende kavels genoemd worden. Hoe hij aan dat vermogen is gekomen is niet duidelijk, mogelijk was zijn echtgenote afkomstig van een rijke familie.

Vele gronden zijn in Sint-Gillis gelegen en worden verpacht. Bij de schatting van de waarde van de stukken land wordt gebruik gemaakt van deze pachtprijs. Sommige stukken zijn onbelast, dus nooit gebruikt als borg voor het aangaan van een lening. Het hout van de bomen *twaere opgaende ofte canthaudt,* dat niet aan de pachters toe komt is deel van de kavels. Voor de nog te ontvangen pachten en te innen renten is er telkens sprake van *gemeene baeten*.[111]

Gillis bezat ook een aantal lenen en deze worden in de verkaveling apart besproken. Verder is er nog een stuk land van vier gemet in Sint-Gillis dat buiten de verkaveling is gehouden omwille van een nog lopend proces, en van een stuk *aangeslaegen* land in Clinge.[112] Ook twee renten zijn nog onverdeeld tussen de zes erfgenamen van *Gillis*.[113]

In de eerste kavel die aan de overleden wees *Diericq* toekomt is er sprake van:

- Een hofstede in Sint-Gillis *int wolvelaer* verpacht aan *Jan* de Hooge.
- 12 stukken land vooral in Sint-Gillis, verder ook in Nieuwkerken[114], Stekene, *Clinge*.[115]
- 6 rentes voor sommen geld die Gillis Van Stappen aan verschillende personen had geleend.[116]

---

[111] Bijvoorbeeld tot lichtmis 1627 of tot Kerstmis 1626. Wellicht gelden deze data als startdatum voor de te innen pachten en renten die deel uitmaken van de kavels. Voor die datum maken ze dan deel uit van het gemeenschappelijke sterfhuis. Ook alle grondlasten zullen tegen Kerstmis 1626 *gesuyvert worden vuyt gemeene*.

[112] Waarschijnlijk wordt hiermee het Zeeuws-Vlaamse dorp Clinge bedoeld, grenzend aan het Belgische De Klinge.

[113] Bij de rente van 30 schellingen/jaar die de erfgenamen van Jooris de Kever moeten aflossen was *ten tijde van hune deelijngh dhypoteque geinondeert.*

[114] Het gaat hier om 100 roeden land voor de hofstede van Jan Hendrix (=gehuwd met Joanna sCocx, van wie 7 kinderen).

[115] De stukken variëren in grootte van 400 roeden tot een half bunder. Twee ervan zijn belast met een rente (respectievelijk de H. Geest van Sint-Gillis en de abt van Sint-Pieters). Alle grondeigendommen zijn trouwens cijnsplichtig aan de vorst (=Spaanse koning die titel van Vlaamse graaf draagt). Bij sommige stukken wordt dit expliciet vermeld als het om een bedrag groter dan 2 schellingen groten gaat. Geen enkel stuk land is belast met een hypothecaire rente. Een stuk wordt verpacht aan *Rogie*r de Cock, de neef van de wezen van *Gillis*. De geschatte pachtinkomsten/jaar lopen op tot meer dan 18 ponden groten in totaal.

[116] De personen die de rente dienden af te lossen woonden in Kemzeke, Beveren, Rupelmonde, Bazel, Sint-Gillis en hiervoor hadden ze een onroerend goed als borg gezet (=bezette rente). In totaal gaat het hier om een bedrag van ongeveer 6 ponden groten jaarlijks te betalen aan de kavelhouder.

- Nog 4 obligaties[117] of *onbesette rente*, waarvan er een werd verleend aan Paulus Van Stappen, de neef van Gillis' kinderen.

In de tweede kavel die aan de overleden wees *Pieter* toekomt zit vervat:

- 10 stukken land vooral in Nieuwkerken[118], verder ook in Vrasene, Verrebroek.[119]
- 9 rentes voor sommen geld die *Gillis* Van Stappen aan verschillende personen geleend had.[120]
- Nog 3 obligaties gegeven aan personen uit Vrasene en Kruibeke.[121]

De derde kavel was voor de wees Catharina Van Stappen, en omvatte:

- 10 stukken land in Vrasene, Nieuwkerken[122], Clinge en Sint-Niklaas.[123]
- 8 rentes voor geleend geld aan verschillende personen.[124]
- 3 obligaties gegeven aan personen uit personen te Nieuwkerken en Bazel.[125]

De drie kavels zijn elk tussen ongeveer 30 à 40 ponden groten/jaar geschat. Deze verkaveling werd ondertekend door schepen J. Vander Elst.[126] Verder keuren Pieter Varendoncq en een zekere Van Goethem en ook Hubertus Van Royen, schoonzoon van Gillis Van Stappen, en zijn twee oudste zonen Anthonius en Thomas deze goed. Ook een zekere Petrus Van Stappen[127] zet zijn handtekening.

De drie wezen hadden ook een aantal lenen geërfd van hun vader. Deze werden bij zijn overlijden ook verkaveld als volgt:

- 5 gemet leen te Haasdonk *op thoocheynde wesende een hooftleen gehauden vande halle van beveren.*[128] *(eerste kavel)*

---

[117] In totaal gaat het hier om een jaarlijks af te lossen bedrag van ongeveer 7 ponden groten.
[118] O.a. 3 gemet land *ontrent hemelryck dam* en belast met een *costerije rente* (=cijnsrente aan de koster te betalen), ook 75 roeden *capbos daerbij* gelegen, land bij de hofstede van *Symoen* Staes, land tegenover de *meulen*, land in de *meesterstraete, dry stucx in schythoeck*.
[119] De stukken variëren in grootte van 75 roeden tot 3 gemet. Sommige stukken land zijn belast *met eene rente.* De geschatte pachtinkomsten/jaar lopen op tot meer dan 20 ponden groten in totaal.
[120] De personen die de rente dienden af te lossen woonden in Nieuwkerken, Vrasene, Sint-Gillis, Bazel. In totaal gaat het om een jaarlijks terug te betalen bedrag van ongeveer 20 ponden groten. Voor Nieuwkerken is er sprake van Diericx Varendonck (XAnna Bolsens, van wie 10 kinderen), Joos Inghele (op zijn hofstede, was gehuwd met Elisabeth Pieters van wie 8 kinderen), Adriaen Van Daele (X Margaretha Van Remoortere van wie 9 kinderen), Jan Vercruysen (X Elisabeth Vergauwen, van wie 10 kinderen) en voor Bazel heeft het plaatselijke dorpsbestuur nog een omvangrijke schuld van 8 ponden per jaar af te betalen. Vermoedelijk had dit te maken met het feit Hubertus Van Royen, de schoonzoon van Gillis Van Stappen, griffier was te Bazel.
[121] In totaal gaat het hier om ongeveer 3 ponden grooten/jaar.
[122] O.a. land gelegen voor *nieukercken meullen*, voor de hofstede van meier *Jan* Baert in *heyhoeck*, en voor *thautten cruys.*
[123] In totaal gaat het hier om ongeveer 25 ponden groten per jaar aan pachtinkomsten. De stukken grond zijn tussen 300 roeden en 3 gemet groot. Sommige stukken zijn belast met *eenen rente*, bij één stuk staat er belast met *thien eemers*, bij de andere staat er niets of 'onbelast'. Paulus Van Stappen, de neef van de kinderen van *Gillis*, pacht weer een stuk in *schythoeck binnen vrachene en ste gillis.* Ook Anthonius Van Stappen pachtte een stuk land van zijn vader.
[124] De personen die de rente dienden af te lossen woonden in Vrasene, Nieuwkerken, Sint-Gillis, Bazel. In totaal gaat het hier om een totaal bedrag van ongeveer 10 ponden groten per jaar.
[125] Voor een totaal bedrag van ongeveer 3 ponden/jaar.
[126] Er is te Nieuwkerken een Judocus Verelst en een Jacobus Verelst in deze periode. Hij zet als enige een sierlijke handtekening.
[127] Het is niet duidelijk om welke persoon het hier juist gaat, mogelijk een neef van vader *Gillis.*
[128] De Halle van Beveren=het leenhof van de heer van Beveren. Dit leen werd verpacht.

- 1 bunder land in Vrasene *int beecklant,* bestaande uit 2 volglenen*, staende oock ten vollen relieve.*[129] *(tweede kavel)*
- 400 roeden land volgleen te Vrasene *in cruynners,* daar ook het derde deel van 400 roeden leen*. (derde kavel)*
- een half gemet land te Vrasene *bij tgroot laer. (derde kavel)*

De drie kavels werden werden samen geschat op een jaarlijkse pachtprijs van 12 ponden groten. De derde kavel kreeg een bedrag van de eerste en van de tweede kavel, zodat de kavels in waarde ongeveer even groot waren. De eerste 2 kavels gingen naar Anthonius, de oudste zoon van Gillis, de derde kavel naar de jongste wees Catharina.[130]

Tenslotte werden de hierboven vermelde kavels van de overleden wezen Diericq en Pieter nog eens verdeeld over de vier erfgenamen: de kinderen van hun overleden zuster Anna (X Hubertus Van Royen), hun broers Thomas en Anthonius en hun zuster Catharina. Alles werd genoteerd voor de *vierschaere van ste nicolaes en nieukercken* en voor dezelfde personen als bij de beschrijving van de drie kavels voor de wezen: in plaats van Pieter Van Stappen tekende nu een Gillis[131] Van Stappen, vermoedelijk ook een neef van de overleden Gillis, en tenslotte nog Michael Brouckman, zijn schoonbroer.

Vermelden we hier toch nog dat men het in de weesboeken enkel over het deel van Gillis' bezittingen die naar de wezen gingen en dat dus ook de oudste dochter Anna en de oudste zonen Anthonius en Thomas ook wel hun deel van de erfenis zullen gekregen hebben. Gillis en zijn gezin woonden in Nieuwkerken, mogelijk is deze hofstede naar een van de oudste kinderen gegaan. Dit alles toont nog eens de rijkdom aan van Gillis Van Stappen en zijn echtgenote. Na hun overlijden werd deze verdeeld over hun zes kinderen en na het vroeg overlijden van de wezen Diericq en Pieter, en later van de pas gehuwde Catharina, bleven er nog drie erfgenamen over.

Over de inboedel van een behuisde hofstede

Wanneer in 1645 Jacobus (*Jacques*) Van Stappen,de zoon van Lambertus, overlijdt wordt er een boedelbeschrijving opgemaakt waarin de eigendomsrechten van zijn enige weeskind worden vastgelegd.[132] Alles wordt goedgekeurd en ondertekend door zijn weduwe, de twee voogden en schepen J. Vander Elst, dezelfde die zijn sierlijke handtekening zette onder de verkavelingsakte bij het overlijden van *Gillis* Van Stappen te Nieuwkerken. Deze schepen zetelde ook in de gemeenschappelijke Vierschaar Sint-Niklaas-Nieuwkerken waar dus deze staten van goed geregistreerd werden.

Direct worden de goederen beschreven die verworven werden tijdens het huwelijk van Jacobus met Maria Peertsman. Ze woonden blijkbaar op een behuisde hofstede in de Sint-Niklase wijk

---

[129] Volglenen werden gehouden van een hoofdleen, dus niet rechtstreeks van de Halle van Beveren. Deze volglenen waren *belast met 3 engelsche gemet tjaers in cheys*. Het is niet duidelijk wat hier mee bedoeld wordt, een leen was niet belast met een cijnsrente. *Ten vollen relieve=…* Ook hier werd er verpacht.

[130] Voor de verkaveling van de lenen tekenden voor akkoord: *j. vanderelst* (schepen), *pieter varendoncq, van royen en anthonij van stappen.*

[131] We menen *Gs* te lezen op het einde van de akte, dus *Gillis*. Anderzijds is de vorm waarin de G geschreven is nergens anders terug te vinden in de akte, ook niet bv. bij Sint-*Gillis* en bij *Guillam*. Mogelijk kan er ook Ls gelezen worden, wat dan staat voor Lambertus Van Stappen, de broer van *Gillis.*

[132] Oud Archief Sint-Niklaas nr. 1166, f°193v.

Godtschalck,[133] grenzende aan Nieuwkerken. Verder was er nog een stuk land van 300 roeden dat hieraan grensde en een obligatie *ten laste jan rombaut int gheheel* iets meer dan 46 ponden geleend geld over een periode van 16 jaar. De wees van Jacobus Van Stappen heeft recht op de helft van de hofstede, het stuk grond en de obligatie. De andere helft is eigendom van de weduwe.[134]

De boedelinventaris gaat dan verder met de opsomming van eerst alle baten van het sterfhuis:

- 8 ponden groten in *ghereeden gelde*
- Er zijn elf zakken boekweit verkocht aan vijf ponden
- Een hoeveelheid *ghedursst cooren* waarvan een deel in *hoy* ligt, aan 15 ponden.
- Een partij vlas geschat op drie ponden en zes maten lijnzaad op 30 schellingen.
- Zeven zakken boekweit op ongeveer drie ponden, en vier maten haver op acht schellingen.
- Naast het verbouwen van graangewassen, hield Jacobus ook nog twee koeien met twee kalveren (zes ponden), een varken (1 pond).
- Als inboedel van de behuisde hofstede: een *coetse* en *garderobbe* (drie ponden), een bed met de *hooftpeulen*, vier kussens en dekens (*sargien*) (twee ponden), alle linnen (*dlynwaet alle datter is*) (op 23 schellingen), het lijnwaad hangende op *t'ghetauwe* (37 schellingen), het weefgetouw zelf (drie ponden), twee koffers (1 pond). Midden 17de eeuw vormde het weven naast het bewerken van het land dus ook een bron van inkomsten.
- De opsomming gaat verder met de kleding van de overledene (vijf ponden), een ronde tafel, drie ketels, een *kerne*, wateremmer, melkteil en boterteil, een wastobbe en trog, een gevulde vleeskuip (aan iets meer dan twee ponden), vier zakken hooi (*oy*), divers keukengerei zoals een *sautvat*, *eerdewerck, hauten* schotels, lepels en *telooren,* zes stoelen*, twee cordewagens (*=kruiwagen*) en werktuigen zoals een spaye, byle, hekels, picke (*=kleine zeis*), saeghe, rieck, bockhamer, vlegels, swingelbert.*

De baten zijn in totaal geschat op meer dan 65 ponden. In de marge noteerde een zekere Jacques Degenel in een vrij onduidelijk handschrift enkele zaken die o.a. wijzen in de richting van het afbetalen van schulden.[135]

Tot slot worden ook de schulden van het sterfhuis overlopen:

- Diverse nog uit te betalen lonen, *aen mynheere den deken ende coster van kerckenrente ende waslicht*[136]*,* de aankoop van vlees, maalgeld, achterstallige pacht aan Jacobus Vander Elst en *Joos* Peertsman, een som van 25 schellingen aan de weduwe Lambrecht Verstappen, de derde echtgenote van Lambertus. In totaal komt men hier aan een schuldenbedrag van meer dan 24 ponden.[137]

---

[133] De huidige Godschalckstraat die de grens tussen beide gemeenten vormt, ligt op het grondgebied van Nieuwkerken. Het gaat over *drye deelen van viere groot int gheheele ontrent* 150 roeden, oost de weduwe en *hoyrs* van *Gillis Braem, suyt joos peertsman*.

[134] Er was ook nog een stuk grond van 500 roeden te Sint-Niklaas *int creupelhaut oost d'heer jacques vander elst greffier suyt andries beck en nort gillis braem*. In de marge staat genoteerd dat dit stuk verkocht is. Jacobus Vander Elst is vermoedelijk dezelfde als de schepen die een paar keer optreedt bij de registratie van akten.

[135] *De 7 patacons sijn gheemployeert van den pacht van greffier vander elst*.

[136] Waslicht= kaarslicht, men gebruikte bv. bijenwas.

[137] Er staat niet duidelijk gespecifieerd dat de wees van Jacobus recht heeft op de helft van de baten én op de schulden. Wel staan er ook hier overal notities in de marge.

Uit deze staten van goed kunnen we dus achterhalen waar het gezin van Jacobus Van Stappen juist woonde, welke eigendommen er waren, welke schulden er waren. Er is nergens sprake van gronden die zouden geërfd geweest van zijn vader Lambertus.

In schril contrast hiermee staat de oplijsting van de eigendommen van *Gillis* Van Stappen, de broer van Lambertus. Na zijn dood erven zijn kinderen verschillende gronden, renten en obligaties, er waren zelfs enkele lenen. Waar Jacobus Van Stappen, de zoon van Lambertus, een eerder gewoon landbouwersbestaan leidde, konden zijn neven en nichten via de verworven rijkdom van hun vader *Gillis* trouwen met enkele voorname figuren uit die tijd:

- Zijn dochter Anna huwt met de griffier van de Baronnie Wissekerke
- Zijn zoon Anthonius krijgt twee dochters die respectievelijk trouwen met de griffier van het Beverse in Sint-Niklaas en met een chirurgijn.
- En Paulus, een zoon van Thomas Van Stappen (XEgidia Raes) en dus kleinzoon van Gillis, huwt met Maria Sellet, die verwant is de Kruibeekse meiersfamilie Sellet.[138] Een kleinzoon van deze Paulus, is een Petrus Van Stappen die later nog genoemd wordt als schepen te Sint-Gillis.

Tot slot kan er uit dergelijke staten van goed heel wat informatie gehaald worden om het leven van onze voorouders ergens te reconstrueren.

Ze leefden in een behuisde hofstede, wat een stuk land was waar een woonhuis op stond. Hiervoor nagelde men met houten elementen een eerste versteviging die met leem en stro werd opgevuld. Bovenaan kwam meestal nog een strooien dak. Binnenin was er een open haard. Mijn voorouders Jacobus Van Stappen en Maria Peertsman hadden er vermoedelijk een kleine slaapkamer waarin een bed met dekens en kussens stond, men sliep op een met stro of een met pluimengevulde, soort matraszak. In de woonruimte stond een ronde tafel met zes stoelen, men at met lepels uit schotels. Er was ook een *coetse* (=beddebak) en een *garderobbe* (=kleerkast).

De kleding maakte men zelf vanuit de zo belangrijke grondstof die vlas wel is. Door te roten in een waterplas, kwamen na een tijdje vlasvezels los van de stengels. Na een droogproces en door verder te hekelen (=kammen) en te zwingelen[139] bekwam men vlaspoppen die door te spinnen tot draden werden verwerkt. De eindstap was dan het weven. In de inboedel van mijn voorouders wordt in elk geval gesproken over zwingelgereedschap en over weefgetouwen. Mogelijk maakte men ook ander linnen zoals beddegoed, en maakte men dit ook voor anderen.

Op de hofstede liepen koeien en varkens rond, vermoedelijk waren er ook enkele stallen. Men leefde van het varkensvlees dat in vleeskuipen werd bewaard, dronk melk en karnde boter. Op het land teelde men uiteraard vlas, verder ook graan, haver en boekweit. Lijnzaad waren de vlasbolletjes die verder konden geplet worden tot lijnolie. Men gebruikte een dorsvlegel om de graankorrels uit de aren te slaan. Het graan liet men malen bij één van de drie Nieuwkerkse molenaars.

---

[138] Wanneer in 1707 een zoon van Paulus overlijdt, treedt als voogd van de wezen op: meier Jan Sellet van Kruibeke, vermoedelijk dus een neef van Joannes.

[139] In dit geval gebruikte men een zwingelberd of –bord, een verticale op voetstuk staande plank met inkeping waarin een bos vlasstengels gelegd werden die met een zwingelmes (=soort houten span met scherpe snijkant) bewerkt werden waardoor het vlas werd ontdaan van kleine houtachtige deeltjes. Hekel= bord, plankje bezet met rijen van omhoogstekende metalen spitsen, over welke men het vlas haalt om de bast te splijten, scheve en korte vezels te verwijderen en de lange vezels recht te trekken. Uit Middelnederlands woordenboek, https://ivdnt.org

Jacobus Van Stappen overleed op 42-jarige leeftijd, zijn vrouw zou nog ruim 20 jaar als weduwe op de hofstede wonen. Pas na 11 jaar huwelijk wordt hun enig kind, Judocus, geboren die acht jaar is op het moment van het overlijden van zijn vader. In het gezin woonde toen ook nog een tijdje de jongere halfbroer van Jacobus.

Kopen en verkopen van gronden 400 jaar geleden

Het kunnen bewerken van een lap grond, of het laten bewerken door iemand die het pachtte, was van belang om in het levensonderhoud te kunnen voorzien. In feite behoorden de meeste gronden tot de heer en konden de dorpsbewoners er vrij over beschikken mits het betalen van een kleine cijnsrente.

De aankopen en verkopen van stukken grond werden geregistreerd door de schepenen. Zo zijn in het *Register van de onterven over erffenissen gebuert binnen Nieuckerck gheordoneert van bailliu over hooftschepen van den Lande van Waes* [140]verschillende transacties van gronden in Nieuwkerken vanaf 1566 samengebracht. We vinden al in 1569 een eerste vermelding van onze stamvader Paulus (*Pauwels*) Van Stappen[141]. Een zekere Bartholomeus Van Boghaerde koopt een stuk land van 500 roeden van Judocus De Cock en zijn vrouw Hermyne Rottiers. Dit stuk land grensde aan een ander stuk van Paulus Van Stappen. We kunnen hier vermoedelijk al uit afleiden, dat zijn vrouw Anna en Hermyne Rottiers zussen waren. In de oude archieven wordt steeds over onterven en inerven gesproken, wat gewoon duidt op verkopen en kopen. De verkoper wordt als het ware ontheven van het betalen van een erfelijke cijnsbelasting aan de heer, de koper betaalt vanaf nu deze verder. Ook in 1572 wordt een *Jan* Van Stappen genoemd als aanpalende eigenaar bij een verkoop.

In een akte van 1573 is er sprake van de koop door Paulus van een stuk land[142] van 1 gemet dat grenst in het oosten aan de wezen van *Pieter* Van Puymbrouck, in het zuiden aan *Jacob* Baert, in het westen aan *Jan* Thonissens en in het noorden aan de *sherenstraete*.[143] De verkoper is *Jacob* Maes. In 1586 wordt Paulus nog genoemd als aanpalende eigenaar van stukken land van *Jacop* De Hooghe (X *Berbele* van Hoy).

In andere archiefstukken worden dan weer voor de gemeenschappelijke Vierschaar van Sint-Niklaas en Nieuwkerken verkopen en kopen geregistreerd, vooral dan van gronden in Sint-Niklaas. Zo wordt in 1588 in een onvolledige akte *Pauwels Van Stappen fs Cornelius* vermeld in verband met een stuk grond dat in het oosten en zuiden grenst aan de *heerenstraete*, in het westen aan *Pieter* Verbraken, in het noorden aan *Jacob* Verbraken. Wellicht kwam dit stuk grond voort uit de nalatenschap van de ouders van zijn vrouw (familie Verbraeken). Hij wordt hier genoemd als zoon van een Cornelius.[144]

---

[140] L. De Backer, Erfenissen van Nieuwkerken 1566-1593, 1982. Het betreft hier vooral gronden te Nieuwkerken gelegen (Oud Archief Sint-Niklaas, nr. 1060). Naast verkopen en kopen, worden ook hypothecaire leningen genoteerd waarbij een eigendom als waarborg wordt genomen. Soms wordt ook een verdeling van nalatenschap genoteerd (bv. 1571 bij overlijden van de weduwe *Jans Verelst Luyckx*). In totaal worden een 227 transacties beschreven.

[141] Akte dd. 1.12.1569

[142] Akte dd 22.12.1573.

[143] Andere straatnamen die soms gebruikt worden om de ligging van een stuk grond aan te duiden zijn de *Speldersstraete, de Peperstraet, de Meesterstraet, Heyhouck, den Ashouck*, Vrasenestraat, of spreekt men van de wijk *Spoelbeke*. Af en toe worden ook akkerlanden benoemd, zoals de *Vaelsacker*, *Cleyn stynen ackerken*, *den Leercauwere.*

[144] W. Van Puyenbroeck, Sint-Niklaas-Nieuwkerken, Geregistreerde akten 1587-1595, 1991. (uit Oud Archief Sint-Niklaas, nr. 1054, f°10V). Paulus Van Stappen wordt als koper genoemd in een akte van 9.2.1588, hij moet dus kort nadien overleden zijn. De bovenrand van het blad is ingevreten. Hierop stond vermoedelijk de naam

Zowel Paulus als Jan Van Stappen werden ook al eerder genoteerd in de penningkohieren. Het is niet duidelijk om een verband te leggen tussen de eigendommen die daar vermeld worden en de registraties van verkopen en kopen. Zo wordt Paulus éénmaal vermeld als koper, twee keer als eigenaar van een aanpalend stuk land, en nog één keer in een onvolledige akte vermoedelijk opgemaakt na zijn overlijden. Dat Paulus ook genoemd wordt als aanpalende eigenaar van een stuk land kan dus ook wijzen op een eigendom die bekomen is door een erfenis, bv. langs de kant van zijn echtgenote.

In de periode 1596-1608 vinden we dan de namen terug van de kinderen van Paulus en Jan Van Stappen.[145] Zo vinden we Lambertus (*Lambrecht*) Van Stappen hier in 1604 terug wanneer hij een hofstede verkoopt aan Judocus De Hondt. De verkoopsom bedraagt 11 ponden die direct dient betaald te worden en de koper betaalt het gelag (5 schellingen, drank aangeboden bij de verkoop). De hofstede grenst in het oosten aan de Herenstraat, in het zuiden aan *Pieter* Baert, in het westen aan *Dierick* Baert, en in het noorden aan de echtgenote van Judocus de Hondt. Op de hofstede staat een rente van 9 schellingen en nog een gravenrente.[146] Er treden nog twee getuigen op: *Franchois* Van Hoven en *Cornelis* De Cocq. En in 1606 koopt Lambertus zelf dan de helft van een hofstede en de helft van een stuk land van *Gillis* Van Stappen. De verkoopprijs bedraagt 37 ponden, te betalen in vijf termijnen.[147]

En het hoeft tenslotte niet te verwonderen dat ook *Gillis* Van Stappen verschillende keren voorkomt bij verkopen en kopen van gronden.[148]

Zo is er een verkoop in 1600 van een hofstede van 400 roeden door de echtgenote van Thomas Spildooren, door *Hans* De Lantere en door *Gillis* Van Stappen als erfgenamen van *Dirick* Van Laere. Dit doet vermoeden dat deze personen gehuwd waren met dochters van *Dirick* Van Laere.[149] De koper is *Lijsbette* De Brabanter, echtgenote van Anthonius Vale. In 1602 koopt *Gillis* zelf een stuk land van 450 roeden *(Hamervelt*) en een stuk land van een half bunder (*Brockelinck*) van *Jacob*

---

van de verkoper. Grootte van het stuk land is 250 roeden, te betalen som 22 ponden. Paulus laat dus bij zijn overlijden de eigendommen in de Ashouck na (zie penningkohieren) en dit stuk land.

[145] W. Van Puyenbroeck, Sint-Niklaas-Nieuwkerken, Geregistreerde akten 1596-1608, 1992. (uit Oud Archief Sint-Niklaas, nr. 1059). Vanaf 1603 wordt elke akte ondertekend door schepen *Jacques* Van Elst. Er is nog sprake van een Anthonius, Margaretha en Petrus Van Stappen, mogelijk kinderen van Joannes en Gudula van Roest.

[146] Oud Archief Sint-Niklaas nr. 1059, f° 119r. Het is uit de archieven niet altijd duidelijk wat er met een rente bedoeld wordt. Een cijnsrente was meestal een laag bedrag in groten uitgedrukt, een bezette rente was in schellingen uitgedrukt. Men spreekt ook over kerkrente, rente aan de H Geest, soms gewoon over rente zonder verdere specificatie. In het algemeen was een rente een jaarlijks te betalen bedrag gedurende een bepaalde periode, in ruil kreeg men iets van waarde (bv. een geldlening, het vrij gebruik van cijnsgrond, het deels afbetalen van een hofstede, een jaargetijde, het vrijgesteld zijn van het beste hoofd bij overlijden, …).

[147] Oud Archief Sint-Niklaas, nr. 1059, f° 172r. Het gelag dat Lambertus als koper diende te betalen bedroeg 6 schellingen 8 groten. Er stond ook een rente op de hofstede en grond van 21 schellingen. Als getuigen traden op *Gillis* De Cocq, *Roelant* Henricx, *Jan* Theunissen, *Jan* De Hooge en *Pieter* Varendonck.

[148] Hij treedt ook verschillende keren op als getuige bij een transactie en in 1605 regelt hij als tussenpersoon een verkoop waarvoor hij procuratie had gekregen van de schepenen van Sint-Gillis.

[149] Oud Archief Sint-Niklaas, nr. 1059, f° 46v. Er stond nog een te betalen rente aan *Pieter* Speelman, en een *heerenrente* van 6 groten. De hofstede grensde aan: in het oosten de weduwe Jan Vercauteren, in het zuiden Gillis Verbraeken, in het westen de heerenstraat, in het noorden aan de echtgenote van Thomas Vercauteren. De verkoopsom is 70 ponden, te betalen in 2 termijnen.

Boele.[150] Dit laatste stuk behoorde eertijds toe aan *Hansken* Van Laere, vermoedelijk dus een overleden broer van de echtgenote van *Gillis.*

In 1607 treffen we *Gillis* terug aan als koper van een stuk land. De verkopers zijn de wezen van *Gillis* De Roye en de wezen van Cornelius De Roye. [151] Verder koopt hij nog stukken land in 1603, 1606 en verkoopt er in 1603, 1605, 1607[152]. Ook bij enkele geldleningen is hij van de partij. Wanneer hij in 1606 de helft van een hofstede en de helft van een stuk land daerneffens gheleghen verkoopt aan Lambertus, is er dus geen verband met eerdere aankopen van hem. Welliht betekent dit dat Gillis (of zijn vrouw) dit geërfd hebben.

Marc Van Stappen, 2020, www.stap-brug.be

[150] De verkoopprijs bedraagt 5 ponden te betalen bij de overdracht. Op het eerste stuk land stond een rente van 2,5 maten koren.

[151] De koop betreft 2/3 van een stuk land, het overige derde behoorde toe aan Catharina Van Brussele. De verkoopprijs bedroeg 12 ponden te betalen bij de overdracht, het gelag bedroeg 11 schellingen. Er stond een rente van 1 maat rogge en 1 groten te betalen aan de H. Geest van Nieuwkerken, van 8 groten aan de Capelrye van Sint-Gillis en een gravenrente (=cijnsrente). *Gillis* neemt dus deze renten over.

[152] In 1607 verkoopt hij een hofstede aan Lieven Aertsen voor de som van 24 ponden (te betalen in 3 termijnen) en jaarlijks 20 schellingen extra. De koper gebruikte hiervoor de aangekochte hofstede als waarborg. Het gelag dat de koper diende te betalen bedroeg 4 gulden. Op de hofstede stond een kerkrente van 11 schellingen. De hofstede grensde in het oosten aan *Ingel* Van Steenhuyse, in het zuiden en het westen aan de Herenstraat, in het noorden aan *Pieter* De Witte.